

**MASARYKOVA UNIVERZITA**

**PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

KATEDRA SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY

MOTIVACE ROMSKÝCH STUDENTŮ

KE STUDIU NA VYSOKÉ ŠKOLE

**Bakalářská práce**

Brno 2015

Vedoucí práce:

Mgr. Ema Štěpařová, Ph.D.

Autor práce:

Milan Adam

## **Bibliografický záznam**

Adam Milan. *Motivace romských studentů ke studiu na vysoké škole*: bakalářská práce. Brno: Masarykova universita, Fakulta pedagogická, Katedra sociální pedagogiky, 2015, 64 l, 37 l. příloh. Vedoucí práce Mgr. Ema Štěpařová, Ph.D.

## **Anotace**

Bakalářská práce pojednává o tom, co je motivací romských studentů ke studiu na vysokých školách. Pro bližší seznámení, je zde popsána historie Romů, systémy vzdělávání Romů v České republice, možnosti stipendií vlády České republiky určené studentům. Pomocí rozhovorů, které jsem provedl s romskými studenty vysokých škol, se mi podařilo kvalitativním výzkumem získat odpovědi na otázky, které jsem si stanovil v bakalářské práci.

## **Annotation**

This work is about what motivates Roma students to study at universities. For further introduction, here is described history of Roma, their roots before settling in Europe, relations between roma and czech majority. System of education Roma in Czech republic. In document is further specifies what options have Roma students of University for getting scholarship what the Czech government and other organizations provide in order to helping to overcome barriers in study of Roma in high schools. Using interviews which I made with Roma university students, I managed to qualitative research to get answers to questions that I set in my bachelor work.

## **Klíčová slova**

Integrace Romů, sociální znevýhodnění, sociokulturně znevýhodněné prostředí, stipendium, studium, Romové, vzdělávání.

## **Keywords**

Roma integration, social disadvantage, socioculturally disadvantaged environment, a scholarship, learning, Roma, education.

## **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem závěrečnou bakalářskou práci vypracoval samostatně, s využitím pouze citovaných literárních pramenů, dalších informací a zdrojů v souladu s Disciplinárním řádem pro studenty Pedagogické fakulty Masarykovy university a se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

V Chomutově, dne 20. 3. 2015

.....

## **Poděkování**

Děkuji Mgr. Emě Štěpařové, Ph.D. za její cenné rady, doporučení a odborné vedení bakalářské práce. Děkuji také všem zúčastněným Romům a Romkám za jejich vstřícnost a trpělivost při našich rozhovorech.

# Obsah

|                                                                |                                        |
|----------------------------------------------------------------|----------------------------------------|
| <b>TEORETICKÁ ČÁST .....</b>                                   | <b>7</b>                               |
| <b>ÚVOD.....</b>                                               | <b>7</b>                               |
| <b>1 ROMOVÉ .....</b>                                          | <b>9</b>                               |
| 1.1 ROM .....                                                  | 9                                      |
| 1.2 PŮVOD ROMŮ.....                                            | 12                                     |
| 1.3 ROMOVÉ V 19. STOLETÍ .....                                 | 13                                     |
| 1.4 ROMOVÉ A DRUHÁ SVĚTOVÁ VÁLKA .....                         | 13                                     |
| 1.5 ROMOVÉ V KOMUNISTICKÉM REŽIMU .....                        | 15                                     |
| 1.6 ROMOVÉ A SOUČASNOST .....                                  | 16                                     |
| <b>2 RADA VLÁDY PRO ZÁLEŽITOSTI ROMSKÉ MENŠINY .....</b>       | <b>20</b>                              |
| <b>3 VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE.....</b>         | <b>22</b>                              |
| 3.1 PŘEDŠKOLNÍ VÝCHOVA .....                                   | 25                                     |
| 3.2 ZÁKLADNÍ ŠKOLY .....                                       | 31                                     |
| 3.3 STŘEDNÍ ŠKOLY A ROMOVÉ.....                                | 34                                     |
| 3.4 ROMOVÉ NA VŠ.....                                          | 37                                     |
| <b>PRAKTICKÁ ČÁST.....</b>                                     | <b>41</b>                              |
| <b>4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....</b>                                 | <b>41</b>                              |
| 4.1 DEFINICE PROBLÉMU VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....                  | 41                                     |
| 4.2 CÍL VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ .....                               | 42                                     |
| 4.3 POUŽITÉ VÝZKUMNÉ METODY .....                              | 43                                     |
| 4.4 VÝZKUMNÝ VZOREK .....                                      | <b>CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.</b> |
| 4.5 ANALÝZA DAT – OTEVŘENÉ KÓDOVÁNÍ.....                       | 49                                     |
| 4.6 SHRUTÍ ZJIŠTĚNÝCH SKUTEČNOSTÍ A DOPORUČENÍ PRO PRAXI ..... | 59                                     |
| <b>ZÁVĚR.....</b>                                              | <b>63</b>                              |
| <b>RESUMÉ .....</b>                                            | <b>65</b>                              |
| <b>SUMARRY .....</b>                                           | <b>66</b>                              |
| <b>SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....</b>                           | <b>67</b>                              |
| <b>PŘÍLOHY .....</b>                                           | <b>71</b>                              |

# TEORETICKÁ ČÁST

## Úvod

Téma mé bakalářské práce jsem si vybral na základě dlouholetých zkušeností z praxe romského poradce a terénního pracovníka ve státní správě a samosprávě. Ve své praxi jsem pomáhal motivovat romské žáky při výběru středních škol, i vysokých škol. Proces motivace je důležitý už na základních školách, na druhém stupni, kdy si žáci rozmýšlí, jakému povolání nebo dalšímu studiu se chtějí věnovat. U romských žáků je rozhodování složitější a to z důvodu absence motivace z rodinného prostředí. Romská menšina v České republice se potýká s vysokou mírou nezaměstnanosti, což nám dokazuje, že v rodinách schází pozitivní vzor.

Je častým jevem, že rodiče nechodí do zaměstnání a nemají povinnosti k zaměstnavatelům a jsou odkázáni na hmotné zabezpečení, které nabízí stát. Na území Ústeckého kraje, kde jsem se narodil a dodnes žiji s rodinou, je náročné pro Roma se základním vzděláním získat zaměstnání. Větší možnosti mají Romové středoškolsky vzdělaní a nejúspěšnější jsou vysokoškolsky vzdělaní Romové. Ti dnes zastávají pozice v různých oblastech hospodářství, zdravotnictví, sociálních služeb, školství, státní správy a samosprávy.

S tímto jsou spojené mé vzpomínky na to, jak nás doma motivoval náš otec. Hovořil s námi dětmi doma po nedělním obědě o svých zážitcích ze zaměstnání a také z politiky. Otec byl jmenován v roce 1969 zástupcem Romské komunity do sociální komise při Okresním národním výboru v Chomutově. Vždy nám synům dával za vzor JUDr. Tomáše Holomka z Brna, který byl vojenským prokurátorem, ale také zpěváka Antonína Gondolána, který se objevoval v televizi po boku Karla Gotta. Náš tatínek nám vždy říkal: „Vidíte děti, musíte se učit a být vzdělaní, abyste mohli žít, jako tito Romové. Jsou slavní a bohatí“. Na slova mého otce vždy vzpomínám, když chodím do romských rodin a pracuji s nimi na jejich integraci do společnosti. Řešíme jejich sociální situaci a hledáme cesty k včlenění do společnosti.

Jednou z cest je zvyšování si kvalifikace, což napomáhá při získání zaměstnání a následně všech ostatních běžných záležitostí v jejich životě. Zvyšování vzdělanosti u Romů a motivace ke studiu na vysokých školách je pro romskou národnostní menšinu nejpotřebnější.

Samotnou bakalářskou práci jsem po úvodu rozdělil na část teoretickou a na část výzkumnou. V teoretické části byl popsán původ a historie Romů, dále zde byly popsány vztahy mezi Romy a příslušníky majoritní části obyvatel České republiky. Přál bych si, aby po přečtení mé bakalářské práce, čtenář chápal problematiku Romské vzdělanosti v širší souvislosti. Je důležité, aby čtenář pochopil souvislost mezi původním stylem života Romů, životem Romů po příchodu do Evropy, po skončení 2. světové války a života Romů v současnosti.

Chtěl jsem popsat historii Romů a jejich původ, život Romů v 19. století, za druhé světové války. Dalším bodem v popisné části jsou informace o životě romské menšiny v období komunistického režimu a v současnosti. Popisuji zde vzdělávací systémy Romů v České republice, stipendijní procesy určené pro romské studenty a orgány státu, které jsou nápomocní při integraci Romů do společnosti.

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, co je motivací ke studiu na vysokých školách u romských studentů. Dále pak jsem chtěl odpovědět na dílčí cíle, které jsem si vytýčil. Zrealizoval jsem kvalitativní šetření, kdy prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s osmi romskými informanty, kteří se hlásí k romské menšině a vystudovali vysokou školu, nebo ji nyní studují.

# 1 Romové

## 1.1 Rom

Je označení příslušníka etnické skupiny indického původu. Užívají jej sami příslušníci těchto skupin. Je to autonomní pojmenování. V romském překladu znamená „muž“, nebo „člověk“, romská žena se nazývá „Romni“. Toto pojmenování je ve smyslu k příslušnosti ke komunitě se společným jazykem (romštinou) a původem.

Typické znaky pro Romy jsou černé kudrnaté vlasy, hnědé oči a bílé zuby. Snědá pleť, menší postava a hlučnější hlasový projev, který je typický pro jižní národy.

Romská rodina je rodinou, která čítá více než tatínka, maminku a sourozence. Jsou to především i děda s babičkou, kteří jsou velice vážení, ale i bratřenci, tety a strýcové, prostě je to široké seskupení rodinných příslušníků, kteří sice nebydlí v jednu byt, ale jejich sounáležitost je tak silná, že prožívají a rozhodují o důležitých událostech v rodině společně. Vzájemně si pomáhají a ochraňují se. Chování k starším lidem, natož k prarodičům je vždy uctivé, ve chvílích, kdy se v rodině něco oslavuje, nebo jen přijeli na návštěvu příbuzní z daleka, připraví se pohoštění a staří vypráví své zážitky ze života. Děti jsou seznamovány s tím, kde bydlí ostatní příbuzní a dává se dětem na pamětnou, že pokud se dostanou do těchto končin, mohou se kdykoliv zastavit a bude o ně postaráno. U Romů je zvykem, že v rodině otec ani matka, ale ani dospívající děti nikdy nechodí doma ve spodním prádle. Nekonzumuje se potrava nikdy druhý den. Tyto zvyky jsou dodržovány v málo integrovaných rodinách, hovoří se v těchto rodinách více romským jazykem, než u romských rodin, kde jsou její příslušníci integrováni.

U neromských rodin, je běžné, že otec jde do, koupelny ve spodním prádle před dcerou, je běžné, že se potrava konzumuje ještě druhý den, je také běžné, že rodina znamená jen rodiče a jedno dítě. To jsou jen některé rozdíly v životě dvou

národů v jedné zemi. Jak souvisí životní postoje a hodnoty se vzděláváním? Na toto hledáme odpověď už dlouhé roky. Musím uvést, že po dlouhých staletí utrpení a nepochopení, se vztahy mezi Romy ostatními obyvateli světa (s gádži) změnili k lepšímu. Ústava a Listina základních lidských práv umožňuje zisk vzdělání pro Romy, ale i ostatní zásady spokojeného života, které tento stát nabízí všem svým občanům a v posledních letech dokonce občanům Evropské unie, kterým je Česká republika členem. Tím, že přijala členství v Evropské unii, zavázala se k dodržování zákonů Evropské unie, které jsou nadřazeny zákonům České republiky. S tímto krokem je spojena migrace romských rodin a jednotlivců do ostatních států Evropské unie, kde se snaží začít nový život. Nicméně jednou z velkých bariér je neznalost cizích jazyků, což Romy opět staví do role začátečníků a musí vlastně vše absolvovat nanovo. Nevytrvalost, což je běžná vlastnost u některých Romů, tomuto nepomáhá a dochází k migraci ze země do země, což malinko zavání historií romského národa, kdy se vydali na cestu po světě z Indie.

A vlastně se dostáváme k potížím, které nepomáhají romským dětem při vzdělávání. I to, že se rodiny stěhují za lepším, děti strádají a nemají podmínky ke vzdělávání. Rodiče mají vzdělání ve svých hodnotách až na spodních příčkách. Důležitějšími hodnotami jsou rodina, zdraví, bohatství až po té se ukazuje vzdělání, které pomáhá k obstarání obživy. V historii se využíval přirozený talent, což byl talent k hudbě a umění, kejklřství, ale i kovářství a výroba dřevěných potřeb do zemědělství. Mám takovou vzpomínku jak mi děda jednou, když jsem byl malý chlapec, ale nejstarší z rodiny, říkal: “Synku to je ten Rom a oni jsou korytáři.” Bylo to označení Roma, kterého můj děda znal, jako výrobce dřevěných koryt pro potravu domácích zvířat. Moc jsem to nechápal, až později, kdy mi můj otec toto vysvětloval, a říkal, že nejsou Romové stejní. Například označení Roma, že je „degeš“, znamenalo, že jsou nečistí a že jedí uhynulou zvěř, která byla na polích a lesích. Dnes tento jev už mezi Romy nevidíme, ale stále mezi sebou toto označení používáme. Označujeme tak, Romy, kteří jsou nečistí, jejich chování se neslučuje s dobou, ve které žijeme, nestarají se o sebe samé, ani o své děti.

Co se týče kultury, tak Romům je na jedné straně vytýkáno jejich "nekulturní" chování a na straně druhé se říká, že Romové mají v krvi rytmus, umí dobře zpívat, tančit a také je známé jejich věštění z karet, proto jsou tak skvělí hudebníci a tanečníci. Romská kultura je nenahraditelná.

Typický je u nich společenský život, vyšší porodnost a jejich obrovská pohostinnost. Dnes už ale se tento způsob života u některých mění, podobá se životu majoritní většině, tj. každé dítě svou postel, a rodiče spí odděleně a nemají tolika příslušníků, jak tomu bylo v dřívějších letech. Znamená to, že už se nerodí v jedné rodině třeba deset dětí, ale jen tři, nebo čtyři děti.

Častějším jevem u romských rodin jsou rozchody, nebo dokonce rozvody rodičů, což v dřívějších dobách nebo přijatelné pro Romy. Lásky mezi rodiči trvá až do smrti jednoho z manželů, jak je tomu u mých rodičů, kteří spolu žili 54 let. Zažívali spolu těžké chvíle v životě, ale nikdy se nerozvedli, i když o tom někdy hovořili. Dnešní mladé rodiny ani nemyslí na svatby, takové klasické romské, kde se sejde široká rodina a slaví se i tři dny.

Tradici, kterou Romové neopouštějí, stále zůstává pohřeb svých zemřelých příslušníků rodiny. Finanční náročnost pohřbů, bývá často důvod k velkému zadlužení rodin, které díky pověřivosti, jsou nuceni „vartovat“, což je smuteční sešlost rodiny a příbuzných, kdy se vzpomíná na zemřelého a zapíjí se žalem. Zpívají se smutné písně tzv. halgatovy. Toto mohu jasně prohlásit vzhledem ke zkušenosti z vlastní rodiny. Má matka truchlí a celá široká rodina ji pomáhá překonat smutek z náhlé smrti otce. U neromských manželů, ale jsme svědky toho, že i po půl roce si nacházejí pozůstalý jiného partnera a rodina proti tomuto nic nenamítá. U Romů toto není běžné.

Zástupci Romů žijících v Evropě v roce 1971 na světovém kongresu v Londýně vyzvali veřejnost, aby místo pojmu Cikán používali pojem Rom. Slovo Rom pochází ze slova Dom, které používají v Indickém jazyce k označení jedné kasty (velká rodina). Důvodem tohoto počínu byl obsah a původ názvu Cikán, který romské komunitě přisoudila většinová populace.

## 1.2 Původ Romů

Severozápadní a střední Indie je označována za oblast, kde Romové žili před tím, než se vydali na dlouhou cestu do světa. Jejich migrace probíhala v několika vlnách, které vedli přes blízký východ do jihovýchodní a střední Evropy.

*„Další vlna migrace vedla přes Egypt a severní Afriku do Španělska. Na delší dobu se zřejmě Romové zastavili na delší dobu v Řecku. V rukopisu „Život svatého Jiřího“ sepsaného zřejmě roku 1068 mnichem z Kláštera Iberon na hoře Athos je uvedena nejstarší dochovaná písemná zmínka o Cikánech v Evropě. Píše se zde o lidech zvaných Asincan, Atsinganoi, kteří byli v Konstantinopoli čarodějníky, které každý znal.“<sup>1</sup>*

*„V roce 1763 poukázal na původ Romů jako první I. Vályi, který pocházel z tehdejších Uher. Na základě srovnání dialektu, jímž mluvili indiští studenti na universitě v Leydenu, a romštiny, kterou znal ze Slovenska, došel k závěru, že pravlastí Romů je pravděpodobně Indie. Předpokládá se, že po odchodu z Indie se Romové usídlili i v Persii. O tomto faktu píše básník Fidausi ve své knize Kniha Šáhů z roku 1011.“<sup>2</sup>*

---

<sup>1</sup> HANZAL, Jiří. *Cikáni na Moravě v 15. až 18. století*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství lidových novin, 2004. 204 s. ISBN 80-7106-508-0.

<sup>2</sup> LHOTKA, Petr. *Původ Romů a jejich příchod do Evropy*. [online]. 27.10.2010 [cit. 2014-03-30]. Muzeum romské kultury Dostupné z WWW: <<http://romove.radio.cz/cz/clanek/23705>>.

### 1.3 Romové v 19. století

Po roce 1856 migrace Romů zesílila. Po zrušení nevolnictví v Rumunsku migrační vlna zasáhla střední a západní Evropu ale také Ameriku. V českých zemích a na Slovensku se Romové také usadili. Tito Romové jsou nazýváni olašskými Romy. V 19. století většinová společnost v Evropě považovala Romy za tuláky putující z místa na místo. A. S. Puškin a K. H. Mácha znázornili v literatuře život Romů jako bezstarostný život, přičemž realita byla odlišná.

V jihovýchodní Evropě žili Romové usazeně. Ve třicátých letech 19. století se počet Romů odhadoval na šest milionů osob. V roce 1888 ze zájmu o Romy byla založena organizace Gypsy Lore Society, která je činná dodnes. Cílem je studium života Romů. V roce 1894 se provádělo na Slovensku, ale i v dalších částech Uher, sčítání Romů. Na Slovensku bylo sečteno 36 000 osob.

Nejčastějším povoláním byly nádenické práce, kovářství a provozování hudby. Poslední dvě řemesla jsou typická pro Romy. Vzhledem k tomu, že Slovensko bylo součástí Uher a nebyli zde Romové toliko pronásledováni, žilo jich tu více. Romové se zde usazovali už o dvě stě let dříve.

### 1.4 Romové a druhá světová válka

Druhá světová válka byla nejkrutějším obdobím v historii Romů. *„Po nástupu Adolfa Hitlera k moci začalo Německo provádět rasovou politiku. V roce 1935 byli Romové – právě tak, jako židé – prohlášeni za občany druhé třídy a byli již od počátku existence Národně socialistické strany Německa považováni za rasově nebezpečí pro německý národ.“*

Před nacistickou okupací Moravy a Čech žilo v těchto zemích na 7000 Romů. Po skončení druhé světové války se jich domů vrátilo jen 500. V Německu žilo asi 36 000 Romů a po druhé světové válce jich přežilo jen 5 000 Romů.<sup>3</sup>

Druhá světová válka byla příčinou skoro úplného vyvraždění romské komunity v Čechách a na Moravě. Genocidu Nacistů přežilo jen deset procent původního romského obyvatelstva žijících v českých zemích. Bylo to asi 500 až 600 osob. Z materiálu poradního orgánu vlády ČR - Rady vlády pro záležitosti romské menšiny je uvedeno, že „*dne 12. července 2006 vláda vzala na vědomí Informaci o stanovisku Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity k variantám řešení památníku na místě bývalého internačního tábora v Letech u Písku Kulturní památka Pietní místo Lety.*“<sup>4</sup>

Usnesením vlády České republiky č. 589 ze dne 4. května 2009, které se promítlo do znění zřizovací listiny Památníku Lidice, přešla péče o pietní území bývalého cikánského tábora v Letech do působnosti této organizace. Posláním Památníku Lidice je tak, kromě jiného, "*péče o uchování trvalé vzpomínky na utrpení Romů internovaných v bývalém cikánském táboře v Letech včetně péče a úpravy pietního místa.*"<sup>5</sup>

Další „*památník romského holocaustu bude vybudován na místě bývalého protektorátního a poválečného tábora v Hodoníně u Kunštátu, kde byly v období od srpna 1940 do listopadu 1950 internovány různé skupiny osob, které byly zejména z*

---

<sup>3</sup> ŠOTOLOVÁ, Eva. *Příchod Romů do Evropy*. In: *Romové - reflexe problému*. Soubor textů k romské problematice. 1. Vyd. Praha: SOFIS - Sdružení pro humanitní výchovu a vzdělávání, 1997, str. 68.

<sup>4</sup> *Vláda České republiky* [online]. 12.7.2006. [cit. 2014-03-31]. Romský Holocaust. Dostupné z WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/romsky-holocaust/lety-u-pisku-18477/>>

<sup>5</sup> *Vláda České republiky* [online]. 12.7.2006. [cit. 2014-03-31]. Romský Holocaust. Dostupné z WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/romsky-holocaust/lety-u-pisku-18477/>>

*rasových, národnostních či politických důvodů vyčleňovány z většinové společnosti.*“<sup>6</sup>

## **1.5 Romové v komunistickém režimu**

Po roce 1945 se do Čech stěhovali za prací. Romové z romských osad. Stejným způsobem se do Čech přistěhovala i má rodina z východního Slovenska. Romové v roce 1947 osidlovali zejména pohraničí severních Čech a Moravy, z kterého bylo odsunuto německé obyvatelstvo. Po roce 1948 byli Romové formálně zrovnoprávnění zrušením Zákona o potulných Cikánech č.117/27 Sb. nicméně společensky zůstali na okraji společnosti.

Od druhé poloviny 50. let přistoupila vláda k otevřené asimilaci Romů. Zákonem č. 74/58 Sb. o trvalém usídlení kočujících osob bylo zakázáno kočování. Od roku 1965 se intenzivně prováděl rozptyl romských rodin na základě usnesení vlády. Toto bylo prováděno spíše se záměrem likvidace nevyhovujících romských osad. Celkem 494 rodin se přestěhovalo do České republiky. Politika státních orgánů v letech 1945 až 1989 měla ve svých důsledcích dva základní aspekty.

Na jedné straně došlo k zlepšení materiální situace a zrovnoprávnění, ale na druhé straně k přetrvání tradičních vazeb a zničení tradičních norem. Romové neměli možnost rozhodovat sami o svém osudu, byli pouhým objektem státní politiky.

---

<sup>6</sup> *Vláda České republiky* [online]. 12.7.2006. [cit. 2014-03-31]. Romský Holocaust. Dostupné z WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/romsky-holocaust/lety-u-pisku-18477/>>

## 1.6 Romové a současnost

V předchozí kapitole jsem psal o Romech a jejich životech do roku 1989. Nyní se v této podkapitole zmíním o současném životě Romů. *„Odborným odhadem asi 300 000 obyvatel. To je odhad, skutečný počet Romů, který se vždy jednou za deset let zjišťuje při sčítání lidu, domů a bytů, které prováděl Český statistický úřad v roce 2011, byl podstatně nižší. Při sčítání lidu bylo možné se k národnosti přihlásit prohlášením do daného formuláře. Statistika jasně říká, že se přihlásilo oficiálně ke své romské národnosti jen necelých 6000 obyvatel žijících na území České republiky.“*<sup>7</sup>

O tomto tématu jsem několikrát hovořil s romskými aktivisty, a vyjádřil jsem nepochopení tohoto počínání většiny Romů. Dokonce musím uvést, že i v mé rodině se moji příbuzní nehlásili k romské národnosti, ale vyznačovali si českou národnost. Na můj dotaz, proč to dělají, mi sdělili, že neví, proč se mají hlásit k romské národnosti, když se narodili v České republice, tak proto uvádí českou národnost. Ostatní Romové, kterých jsem se dotazoval ve svém okolí, zda se přiznali k romské národnosti, mi odpovídali, že mají strach z toho, že je evidují a potom nás budou moci likvidovat, jako v Jugoslávii, kde se vraždili z důvodu rasy. Tento názor převládá mezi Romy zejména z důvodu toho, že aktivisté veřejně uvedený názor vyslovovali při sčítání lidu v roce 2001. Neziskové organizace v tu dobu vysvětlovali, že je nutné přiznat svou národnost. Nicméně byli tací, kteří varovali Romy a vyzývali je, aby to nedělali. Důkazy, které používali pro svá tvrzení, vysvětlovali tak, že poukazovali na násilné trestné činy, které byly páčány na Romech v České republice, příslušníky extrémistických skupin. České republice nehrozí občanská válka, jako v bývalých zemích Jugoslávie, ale od roku 1989

---

<sup>7</sup><http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=0&th=Tab.+152+Obyvatelstvo+podle+n%C3%A1rodnosti,+pohlav%C3%AD+a+podle+v%C4%9Bku&v=&vo=null&vseuzemi=null&void=>

zemřelo několik Romů jen proto, že byli Romové, a i dnes vidíme, že extrémistická scéna v České republice má stále své příznivce. Což je alarmující.

Pozitivní jevy, které Romové vnímají, jsou snahy vlády České republiky a snahy politiků, jako byl vážený pan Václav Havel, Jiří Dienstbier st., Petr Úhl a Michael Kocáb, kteří se vždy zasazovali o dodržování lidských práv pro všechny menšiny žijící na území České republiky, ale i celého světa. Velkým člověkem byl zejména prezident pan Václav Havel, který ve svém novoročním projevu z 1.1.1999 řekl: *„Pokusme se přijmout ideu světa bez zdí mezi různými lidmi různých náboženství, různých jazyků a temperamentů. Pokusme se pochopit odpovědnost každého z nás za budoucí osudy lidského rodu jako organické součásti všeho, co na této Zemi vzniklo a vzniká a co spoluvytváří velký zázrak bytí.“*

Slova pana Václava Havla jsou velice silná a měli bychom na ně nezapomenout, zejména politici, kteří mají možnost svou pracovní činností ovlivňovat životy obyvatel České republiky, při psaní zákonů, které by měli být ve prospěch všech lidí a ne jen těch, kteří si je vykládají tak, aby z nich měli prospěch jen finanční skupiny a jedinci, kteří bohatnou na úkor ostatních občanů České republiky nebo dokonce Evropské unie.<sup>8</sup>

Výše jmenovaní politici, kteří stáli v čele státu nebo vládních struktur, které vytvářeli nebo vytváří postupy pro integraci Romů do společnosti, mají romské spolupracovníky. Není to jen JUDr. Emil Ščuka, Ivan Veselý, nebo pan Ing. Karel Holomek, jsou jimi i romští poradci, kteří pracují na obcích, terénní pracovníci, kteří jsou každý den připraveni být nápomocni rodinám i jednotlivcům při integraci do společnosti. Jsou to také asistenti pedagogů, kteří pomáhají ve školách při překonávání nedostatků romských žáků při edukaci na základních školách. Jsou zde neziskové organizace, které ve velké míře pomáhají tím, že jejich činnost je zaměřena na volno časové aktivity a na integraci Romů do společnosti. Realizují

---

<sup>8</sup> SOCIOKLUB. *Romové v České republice*. 1.vyd. Praha: Socioklub, 1999. str. 13.

různé projekty, které mají za cíl zvyšovat nejen vzdělanost Romů, ale také řešit například zadluženost rodin, udržovat tradice a romský jazyk mezi Romy, ale i ostatními obyvateli, kteří mají zájem poznat Romy blíže a neřít se předsudky.

Mezi takové organizace patří Slovo 21 o.s, Romea o.s., Vzájemné soužití o.s, ale také Člověk v tísni o.p.s. R-Mosty, nebo Cíl Chomutov. Realizoval projekt Azylového domu a Domu na půli Nikolas, který jako jeden z prvních pomáhal na Chomutovsku komplexně řešit romským, ale i neromským rodinám, které se dostali do tísně z důvodu špatné sociální situace, bydlení, zaměstnání, ale i vzdělávání.

Vláda České republiky provedla kroky, které vedou k integraci Romů do společnosti. Zásadní bylo vytvoření ucelené informace o stavu romské komunity v ČR tzv. Bratinkova zpráva, na jejímž základě vzniklo usnesení vlády ČR č. 686 ze dne 29. října 1997.

V roce 2000 vláda svým usnesením ze dne 14. června 2000 č. 599 přijala ucelenou Koncepti politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti, která byla následně několikrát aktualizována – naposledy v roce 2005 (usnesení vlády ze dne 4. května 2005 č. 532). Uvedené koncepční dokumenty vždy počítaly s tím, že integrace Romů je dlouhodobý proces, nicméně vytyčovaly především úkoly, které měly být naplněny ve střednědobém horizontu. Předložený dokument zpracovaný na základě požadavku vlády ze dne 7. prosince 2005 v usnesení č. 1573 se poprvé snaží uceleně formulovat základní zásady vládní politiky v této oblasti v dlouhodobém horizontu zhruba dvou desetiletí, tj. do roku 2025. Zásady jsou založeny na vzájemném propojení strategických východisek a cílů. Tento materiál byl schválen Vládou České republiky a nastartoval proces, kdy Romové měli a stále mají možnost vytvořit svou novou identitu. Identitu moderního národa, který jde zcela stejným vývojovým krokem vpřed.

Hospodářská krize a nesnášenlivost některých skupin občanů České republiky sice tento proces zpomaluje, ale integrované část Romů se snaží o prosazení se v české společnosti. Jedním z kroků je právě vzdělanost a uplatnění ve společnosti. Existují romští studenti, kteří sice nejsou evidováni, na což bylo

upozorněno romským aktivistou z Olomouce, který upozornil na evidenci Romů na úřadech práce. Zasadil se za to, že bylo toto evidování Romů zrušeno. Jsou také informace, že se vzdělanost Romů zvedá, že maturantů je více, než bylo před rokem 1989 a že se Vláda české republiky zasadila o to, aby každý příslušník jiné národnosti než je česká, se mohl cítit v České republice jako doma. Ústava a Základní listina lidských práv a svobod je zárukou toho, že má Rom možnost využít všechny dostupné vzdělávací aktivity, které stát nabízí. Může se rozvíjet ve svém jazyce nebo dokonce jednat na úřadech ve svém rodném jazyce.

Hovoří se také v jednotlivých hlavách a člancích, že všechna práva a svobody jsou tu pro všechny, tedy i pro Romy. Navíc po vstupu České republiky do Evropské unie jsou zaručená práva a svobody v celé Evropské unii pro Romy, ale i ostatní příslušníky členských zemích. Je možno se volně pohybovat na trhu práce a k tomuto je nutné být vzdělán a zde vidím veliké možnosti pro Romy. Je nutné si toto uvědomit a změnit myšlení Romů a přesvědčit je, že je možné být platným občanem Evropské unie, ale jen za předpokladu, že budeme ctít její zákony a integrujeme se do společenství Evropanů. Je nutné, aby malé romské děti měly možnost se učit cizím jazykům, které jim pomohou překonávat jazykové bariéry při komunikaci, a je nutné si uvědomit, že život lidí plyne rychle a pokud se budeme jen dívat na historii našeho národa, tak nám ten rychlý vlak naděje na lepší život ujede.

Aby se toto nestalo, musíme být vzdělaní a mít touhu se stát někým, kdo má své dovednosti, znalosti a může konkurovat ve společnosti ostatním obyvatelům tohoto světa, jediné tak romský národ nezanikne. Jsou tací, kteří konkurují a mají patřičné vzdělání, které je vyneslo na výši ve společnosti jak politické, umělecké, nebo sportovní. Jsou jimi například pan Ing. Karel Holomek, velký romský aktivista a potomek slavných Holomků, kteří jako jedni z prvních byli vysokoškolsky vzdělaní.<sup>9</sup>

---

<sup>9</sup> *Vláda České republiky* [online]. 2012 [cit. 2014-04-02]. Informace plnění usnesení vlády týkajících se integrace romské menšiny a aktivního postupu státní správy při uskutečňování opatření

## 2. Rada vlády pro záležitosti romské menšiny

Rada vlády pro záležitosti romské menšiny byla založena na základě potřeby komunikace mezi romskou menšinou v České republice a většinovou společností. Na počátku stáli aktivisté, kteří se snažili hájit zájmy romské menšiny při jednání se státními institucemi. Jeden z prvních, na kterého se orgány obraceli, byl Ing. Karel Holomek, předseda Sdružení Romů na Moravě. V Praze to byli JUDr. Emil Ščuka a Ivan Veselý, kteří stáli u zrodu politické strany ROI.

Rok 1997, kdy byla vypracovaná tzv. Bratinkova zpráva o stavu romské komunity v ČR, která měla informovat vládu České republiky o špatné situaci Romů, byla usnesením vlády ze dne 17. září č. 581 zřízena Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity. Členové této komise byli i zástupci Romů, kteří poprvé měli možnost předávat informace a podněty pro snadnější integraci do společnosti některých romských skupin, kteří nezvládli restrukturalizaci průmyslu a hospodářství po sametové revoluci v České republice. Romové ve velké míře byli závislí na pomoci státu.

Komise se v roce 2001 transformovala na Radu vlády pro záležitosti romské menšiny. Má romské členy, které jmenuje předseda vlády a jejich úkolem je podílet se na přípravách doporučení pro jednání vlády České republiky v otázkách integrace Romů do společnosti. Je stálým poradním a iniciačním orgánem vlády pro otázky romské menšiny v České republice.

Klíčovými dokumenty jsou Zpráva o stavu romské menšiny v České republice, která je vládě každoročně předkládána na vědomí a Koncepce romské integrace do společnosti. Členy Rady vlády jsou ministři a zástupci Romů, kterým předsedá předseda vlády České republiky.

---

přijatých souvisejícími usneseními vlády ke dni 31. prosince 2012. Dostupné z WWW: <[http://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romskkomunity/dokumenty/II\\_Informace\\_2012\\_f.doc](http://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romskkomunity/dokumenty/II_Informace_2012_f.doc)>.

Působnost Rady vlády byla rozšířena o schvalování návrhu dotací ze státního rozpočtu z rozpočtové kapitoly Úřadu vlády ČR – výdaje na poskytování neinvestičních dotací k financování programů Podpora terénní práce, Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce a Podpora koordinátorů pro romské záležitosti. Rada bude také nově v součinnosti s Úřadem vlády ČR plnit další úkoly související s poskytováním dotací v rámci výše uvedených dotačních titulů.<sup>10</sup>

---

<sup>10</sup> *Vláda České republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-03-31]. Dostupné z WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/zalezitosti-romske-komunity/uvod-5779/>>.

### 3. Vzdělávací systém Romů v České republice

V úvodu této kapitoly musím uvést, že Romové mají v České republice stejná práva a povinnosti, jako ostatní obyvatelé České republiky. Stejně možnosti vzdělávat se na vysokých školách je zakotveno v zákonech tohoto státu. Prvním stěžejním zákonem, kde jsou garantována práva na vzdělání, je Ústava České republiky, kde v článku 3 je uvedeno, že součástí ústavního pořádku České republiky je Listina základních práv a svobod.

V tomto dokumentu je v hlavě Třetí, článek 25, kde je uvedeno, že *„občanům tvořícím národní nebo etnické menšiny se zaručuje všestranný rozvoj, zejména právo společně s jinými příslušníky menšiny rozvíjet vlastní kulturu, právo rozšiřovat a přijímat informace v jejich mateřském jazyku a sdružovat se v národnostních sdruženích. Podrobnosti stanoví zákon. Občanům příslušejícím k národnostním a etnickým menšinám se za podmínek stanovených zákonem zaručuje též právo na vzdělání v jejich jazyku, právo užívat jejich jazyka v úředním styku, právo účasti na řešení věcí týkajících se národnostních a etnických menšin.“*<sup>11</sup>

V hlavě čtvrté je uvedeno ustanovení, kde se hovoří o vzdělávání -článek 33, kde: *„Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon. Občané mají právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, podle schopností občana a možností společnosti též na vysokých školách. Zřizovat jiné školy než státní a vyučovat na nich lze jen za podmínek stanovených zákonem; na takových školách se může vzdělání poskytovat za úplatu. Zákon stanoví, za jakých podmínek mají občané při studiu právo na pomoc státu.“*<sup>12</sup>

---

<sup>11</sup> Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [online]. 16.12.1992 [cit. 2014-03-31]. Listina základních práv a svobod. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>>.

<sup>12</sup> Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [online]. 16.12.1992 [cit. 2014-03-31]. Listina základních práv a svobod. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>>.

V roce 2000 ve své knize Eva Štolová uvádí, že úroveň vzdělání romské populace je neobyčejně nízká. Projevuje se nigramotností ve starších věkových skupinách a pologramotnost u mladších věkových skupin. Romské děti, jak bylo zjištěno, mají také v porovnání s ostatními dětmi častěji druhý či třetí stupeň známky z chování a častěji propadají.

Po ukončení povinné školní docházky je většina romských žáků umístěna do některého z učebních oborů. Někteří do vybraných oborů ani nenastoupí nebo do nich přestanou po krátké době docházet. Značné procento romských žáků učební obory ani nedokončí. Dosažené vzdělání většiny romského obyvatelstva je v nejlepším případě na úrovni základního vzdělávání. Nekvalifikovaná populace má omezené možnosti při výběru zaměstnání. Většina Romů neobstojí v konkurenci na trhu pracovních sil a zůstává dlouhodobě bez zaměstnání. S touto skutečností souvisí hmotné zajištění rodiny, které určuje její životní úroveň.

K objektivním příčinám, které stěžují romským dětem přístup ke vzdělávání, je jejich vnitřní vztah ke vzdělání. Vzdělání nezaujímá v jejich hodnotové orientaci významnější postavení. Romové jsou orientováni hmotně, ve snaze vyrovnat se co nejrychleji po vnější stránce ostatnímu obyvatelstvu. Rom, který se rozhodne pro získání vzdělávání, nastoupí nesmírně těžkou cestu, která je svojí náročností naprosto neadekvátní společenské a ekonomické prestiži na jejím konci.

*„Neuspokojivý současný stav romské populace včetně její vzdělanostní úrovně má nepříznivé důsledky v oblasti sociální, ekonomické i kulturní, prohlubuje skupinové a společenské rozpory a vyvolává značné problémy z hlediska národnostního porozumění.“*

*K stěžejním úkolům patří:*

- *čelit počáteční neúspěšnosti romských žáků od prvního ročníku ZŠ v důsledku nedostatečných jazykových dovedností a celkové sociální situace,*

- *formami a metodami práce přiměřenými situaci romských žáků motivovat a pěstovat pozitivní postoj žáků a jejich rodičů ke vzdělání,*
- *co nejvíce využívat přirozeného nadání a schopností romských žáků pro specifickou přípravu na povolání.*

*Ve středních školách pedagogických, zdravotnických a středních sociálně-právních školách organizovat kurzy pro romské občany s předpokládaným uplatněním absolventů jako pomocných pracovníků v oblasti školství, zdravotní a sociální péče.*“<sup>13</sup>

*„Zvláštní škola byla před rokem 1989 téměř synonymem pro „romskou školu“. Romský původ byl zárukou vstupu do tohoto vzdělávacího zařízení, které neumožňovalo pokračování ve studiu na všech typech ústředních škol. U mnohých příslušníků majority to vyvolávalo o nižší inteligenci Romů. Důvodem Častého zařazování Romů do zvláštních škol byla vedle segregačních snah i nedostatečná znalost češtiny. Romové tedy nuceně opouštěli základní školy, aniž by jim byla poskytnuta šance a aniž by si uvědomovali, že tak přicházejí o možnost dalšího vzdělávání a následně možnost výběru pracovních příležitostí.*“<sup>14</sup>

U změny v přístupu k Romům na počátku školské úřady, ale spíše snaha odvážných jedinců a různých organizací. V druhé polovině 90. let začaly finančně podporovat romské pedagogické asistenty různé organizace jako např. Nová škola, Společenství Romů na Moravě, Open Society Fund. V přítomnosti romského asistenta může učitel přednášet látku, zatímco ten pomáhá jednotlivě dětem, které mají s úkolem potíže. Asistenti však působí také jako komunikační spoje mezi školou a romskými rodiči.

---

<sup>13</sup> ŠOTOLOVÁ, Eva. *Vzdělávání Romů*. Grada, 1.vyd. Praha, 2000. str. 36.

<sup>14</sup> ŠAVELKOVÁ, Lívía. SCHIROVÁ, Klára. *Učitelé bez titulu*. Romano Džaniben : Časopis romistických studií, roč. 7, č. 3/2000, str. 35.

Podmínkou pro vykonávání práce pedagogického asistenta je minimální věk 18 let a absolvování tzv. kurzu pedagogického minima, které obsahuje 80 hodin věnovaný pedagogice, psychologii, romistice a právním předpisům.

Práce těchto asistentů není bezproblémová. Často se setkávají s nepříjemným přijetím pedagogického sboru, který jim dává najevo, že nejsou pedagogové.

### **3.1 Předškolní výchova**

V období od tří let života dítěte do zahájení povinné školní docházky je důležité rozvíjet a sledovat rozvoj řeči, poznávacích funkcí, a zda se u dítěte dobře vytváří základ k rozvíjení sociálních vztahů. Některé děti vyrůstají v prostředí, kde je užíván jiný jazyk než vyučovací. V tomto období by měly mít příležitost pobývat v prostředí, ve kterém se vyučovací jazyk používá. Zvláště děti, v jejichž rodině je nesprávně užíván vyučovací jazyk (například romský etnoлект) nebo je užíván jazyk na úrovni argotu či kde je vůbec oslabena přirozená bohatost verbální komunikace v rámci rodiny, jsou pak od začátku povinné školní docházky znevýhodněny díky úrovni porozumění vyučovacímu jazyku, způsobem vyjadřování a úrovni rozvoje kognitivních funkcí.

V dokumentu Rady vlády pro záležitosti romské menšiny, čímž je „Koncepce sociálního začleňování na roky 2014 - 2020“ jsou navrženy kroky ke snaze zvýšit vzdělanost v romské menšině.

„Lepší vzdělávání Romů, především romských dětí, je konsensuálně považováno za jeden z nejdůležitějších předpokladů úspěšné integrace. V české společnosti se však jen obtížně hledá shoda na vhodném postupu, čímž je možný pokrok výrazně zpomalován. Základními problémy v oblasti vzdělanosti zůstávají hluboká statistická vzdělanostní propast mezi Romy a neromskou populací, vysoké zastoupení romských dětí v bývalých zvláštních školách, nyní označovaných často jako základní školy praktické, trendy k segregaci romských dětí v základním,

předškolním a částečně i středním vzdělávání a malá připravenost romských dětí na školu v důsledku nízkého zapojení romských dětí do předškolní výchovy, ale také nízká úroveň připravenosti pedagogických pracovníků na práci s dětmi pocházejícími z odlišného kulturního zázemí, malá akcentace této problematiky při přípravě budoucích pedagogů v rámci vysokoškolského studia“. 15

Mateřské školy jsou při vzdělávání romských dětí v předškolním věku jen málo využívané. Důvodem jsou faktory, jako je nedůvěra některých rodin v těchto vzdělávacích institucích. Tradiční způsob života Romů nedovoluje odkládat malé děti v cizím prostředí a to, že by matka ponechala děti bez dozoru je nemyslitelné, nicméně tato tradice se zřejmě zasazuje, že i v dnešní době matky své děti hlídají a jen nerady je ponechávají v cizím prostředí, což školky v jejich pojetí jsou.

Situace není příznivá při využívání předškolní přípravy romských dětí ve věku od 3 do 6 let věku. Z tohoto důvodu se instituce snaží situaci řešit zákonnými normami. Ministerstvo školství, mládeže a sportu České republiky (dále jen ministerstvo školství) připravuje novelu školského zákona, kde stanoví, že každé dítě bude docházet do mateřské školy, kde se bude připravovat na vstup do hlavního vzdělávacího proudu. Ministr pro lidská práva JUDr. Jiří Dientsbier pro ČTK řekl:

„Chystaná novela školského zákona a od roku 2017 povinné roční předškolní vzdělávání jsou podle ministra pro lidská práva Jiřího Dientsbiera příklady, jak se česká vláda snaží vyrovnat s kritikou z EU ohledně diskriminace romské menšiny ve školství. V Bruselu dnes o nejdůležitějších aspektech romského začleňování do společnosti jednali zástupci členských zemí unie, evropských institucí i nevládních organizací osmadvacítky.“<sup>16</sup>

Rada vlády a ministerstvo školství se snaží, aby Česká republika obstála v evropském měřítku a nebyla považována za zemi, kde se Romové nemají možnost vzdělávat. V posledních letech se dle výzkumu různých vládních i nevládních organizací zvyšuje počet romských dětí, které se vzdělávají v hlavním vzdělávacím proudu a nejsou zařazovány do speciálních škol. Koncepce sociálního začleňování, kterou vláda České republiky v Únoru 2015 schválila a nyní je na organizacích a

samozřejmě na romské menšině aby tohoto důležitého strategického dokumentu využila. Jsou zde vytýčeny úkoly pro různé resorty a jasné kroky, které mají vést ke snadnější integraci Romů do společnosti. V oblasti vzdělávání jsou zde stanoveny strategické cíle ve vzdělávání romských dětí a žáků.

V bodě 5.1 Koncepce romské integrace na roky 2014-2020 (dále jen koncepce) uvádí: „Specifické cíle ve vzdělávání romských dětí a žáků. Specifický cíl: Zvýšení přístupu romských dětí ke kvalitnímu předškolnímu vzdělávání a péči.

Pro dosažení tohoto specifického cíle je nutné vytvoření předpokladů uvedených v obecné části ke kapitole věnované vzdělávání. Zahraniční studie i domácí pozorovatelé označují za jeden z klíčových problémů ve vzdělávání romských dětí nedostatečnou participaci romských dětí na předškolním vzdělávání. To vede k nižší připravenosti těchto dětí na školní docházku a v nejhorším případě – v kombinaci s jinými negativními faktory – k selhávání dětí v hlavním vzdělávacím proudu. Malá participace romských dětí je dána jak obecnou menší dostupností standardního předškolního vzdělávání pro všechny děti, tak specifickými bariérami a okolnostmi, které odrazují romské rodiče od využití vhodných možností pro zařazení dětí do předškolního vzdělávání.

Bariérami, které vyplývají ze sociálního vyloučení, se zabývá Strategie boje proti sociálnímu vyloučení. V rámci priority 4.5.2. se proto zaměřuje na *Posílení dostupnosti, kvality a využívání předškolní péče*, která navrhuje: vytvořit systém odstranění či refundace poplatků za mateřskou školu (školné, stravné) pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí, a to vytvořením dotačního titulu; zavést nárokovost místa v mateřské škole v místě bydliště; dále zpřísnění zřizování přípravných tříd a zákaz zřizování přípravných tříd u základních škol praktických. Z tohoto pohledu je vhodné doporučit, aby byly vytvořeny pobídky, které by umožnily dětem se sociálně slabého prostředí zajistit oblečení, stravné a pomůcky.

## **Opatření:**

*a) zajistit dostupnou infrastrukturu pro předškolní vzdělávání dětí v mateřských školách, tak aby nedocházelo k segregaci romských dětí a zvyšovat informovanost krajů a obcí o možnostech podpory pro zvýšení kapacit předškolních zařízení; do programů pro zvyšování kapacit mateřských škol zahrnout infrastrukturu pro přípravné vzdělávání pro romské rodiče, nebo jinak znevýhodněné rodiče*

Gestor: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Spolugestor: Ministerstvo financí, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo práce a sociálních věcí

Spolupráce: Krajsí koordinátoři pro romské záležitosti.

Odůvodnění: Mateřské školy kapacitně nevyhovují, počty odmítnutých žádostí se zvyšují, v posledních 4 letech o cca 10 000 odmítnutých žádostí ročně. Zatímco ve školním roce 2005/2006 bylo neúspěšně vyřízeno 6 810 žádostí, ve školním roce 2012/2013 to již bylo 58 939 žádostí. Pro navýšení kapacit předškolního vzdělávání byly v roce 2014 vytvořeny dva státní programy: Rozvoj výukových kapacit mateřských a základních škol zřizovaných územně samosprávnými celky, v gesci Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy a podprogram Ministerstva financí Podpora rozvoje a obnovy materiálně technické základny regionálních škol v okolí velkých měst. V roce 2014 pokračuje spolupráce mezi MŠMT a MMR na přípravě IROP, který by měl finančně podpořit dostatečnou kapacitu mateřských škol.

Zároveň, na potřebu rozvoje inkluzivity, kvality a kapacity pracovníků v mateřských školách a zařízeních péče o dítě reaguje jak OP VVV<sup>15</sup>, tak OP Z<sup>16</sup>. Je

---

<sup>15</sup> Prioritní osa 3 „Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání“, specifický cíl 1.1: Zvýšení kvality předškolního vzdělávání včetně usnadnění přechodu dětí na ZŠ, 2.1 Kvalitní podmínky pro inkluzivní vzdělávání a 3.1 Sociální integrace dětí a žáků včetně začleňování romských dětí do vzdělávání.

proto žádoucí cíleně informovat obce o existujících možnostech ke zvýšení kapacit předškolních zařízení.

Státní a evropské programy podpory navyšování kapacit mateřských škol<sup>17</sup> by měly reagovat na nový (v současné době diskutovaný) požadavek zajištění povinného předškolního vzdělávání od 5 let pro každé dítě. Přitom tento požadavek nemá ohrozit dosavadní dostupnost mateřských škol pro děti ve věku 3 a 4 let, ani vyloučit možnost, aby v jednotlivých případech bylo dítě mladší než 3 roky přijato do mateřské školy. Při zjišťování absorpční kapacity, stanovování alokace a vytváření výzev k předkládání projektů by měl být povinně zohledněn požadavek na inkluzivní vzdělávání dětí s potřebou podpůrných opatření, které může přinést potřebu vytváření heterogenních tříd s nižším počtem žáků nebo bezbariérové úpravy. Současně by neměly vznikat taková školská zařízení, u kterých by byla vysoká pravděpodobnost, že se stanou segregovanými školskými zařízeními. Zásadou by mělo být, že předškolní vzdělávání by mělo být v principu realizováno v mateřských školách. V programech pro zvyšování kapacit pro předškolní vzdělávání by měla být zahrnuta infrastruktura pro přípravné vzdělávání pro romské rodiče a děti, nebo jinak znevýhodněné rodiče.

*b) zajistit odborné vedení, vzdělávání a podporu pro všechny pracovníky školy pro začleňování romských dětí do předškolního vzdělávání a zvýšit odbornou podporu pro pedagogické pracovníky školy při začleňování romských dětí do předškolního vzdělávání.*

Gestor: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Spolugestor: ostatní přímo řízené organizace MŠMT, vysoké školy

---

<sup>16</sup> Prioritní osa 1 Podpora zaměstnanosti a adaptability pracovní síly, Investiční priorita 2 Rovnost žen a mužů a sladění pracovního a soukromého života, SC Snížit rozdíly v postavení žen a mužů na trhu práce.

<sup>17</sup> Více informací zde: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/fond-rozvoje-kapacit-materskych-a-zakladnich-skol>

Odůvodnění: Vedení mateřských škol je potřeba vzdělávat a podporovat, aby všichni rozuměli významu a potřebám při začleňování romských dětí a uměli v tomto směru vést pedagogické pracovníky a komunikovat s rodiči všech dětí, bez předsudků. Problematika vzdělávání romských dětí v předškolním vzdělávání by měla být součástí přípravy budoucích učitelů. Pro zajištění toho, aby byly romské děti dobře připraveny na základní školu, je potřeba rozvíjet metody a didaktiky, které jim pomohou překonat bariéru jazykovou a kulturní.

Je třeba vytvořit a zavést do praxe škol podpůrná opatření, metodiky a vzdělávací programy pro rozvoj jazykových a komunikačních dovedností romských dětí (dětí bilingvní, děti s etnolektem, romský jazyk). Je nutné zajistit dostupnou odbornou podporu mateřských škol začleňujících romské děti (školní psycholog, speciální pedagog, asistent pedagoga).

Dále je potřeba zejména zlepšit činnosti školských poradenských zařízení pro správnou diagnostiku romských dětí v raném věku, zavádět nové nástroje (dynamická diagnostika) a zlepšit jejich spolupráci s mateřskými školami, pokud nebude od diagnostiky ustoupeno zcela v raném věku dítěte.

*c) zvyšovat informovanost romských rodičů o možnostech a přínosech předškolního vzdělávání (umístění dítěte do mateřské školy přednostně před přípravným ročníkem) a zajištění podpory rodičů pro umísťování dětí do předškolního vzdělávání, a to jak systémovými opatřeními, tak i prostřednictvím spolupráce neziskových organizací, obcí a rodičů již od raného věku dítěte*

Gestor: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo práce a sociálních věcí (orgány sociálně právní ochrany dětí)

Spolugestor: Rada vlády pro záležitosti romské menšiny, neziskové organizace,

Odůvodnění: Je potřeba působit a spolupracovat s romskými rodiči, aby děti do mateřských škol posílali, a pracovat na odstraňování všech bariér, včetně vnitřních bariér na straně romských rodičů. Kladný postoj romských rodičů a jejich

podpora bude klíčová pro úspěšné zavedení povinného předškolního vzdělávání. Základem je oboustranné porozumění a budování důvěry mezi učiteli a rodiči. Podporou pro budoucí i stávající učitele může být vzdělávání v romském jazyce, specifikách romské rodiny a romských tradic, kultury a historie. Osvědčila se práce s romskými rodiči v centrech připravujících děti již na mateřskou školu, nebo plnící roli předškolní přípravy a je potřeba tuto dobrou praxi rozvíjet, protože slouží i k rozvoji vzdělávání rodičů. Vzdělávání romských rodičů je předpokladem k efektivní komunikaci se školou, k tomu, aby dále mohli podporovat své děti. Nezbytná je podpora rodičů k jejich emancipaci (empowerment) a posilování jejich znalostí a dovedností tak, aby porozuměli možnostem vzdělávacích drah jejich dítěte, možnostem podpůrných opatření, možnostem rozvoje nadání a uměli vědomě rozhodovat při jednání se školou a školskými poradenskými zařízeními.“ 17

### **3.2 Základní školy**

Je důležité zajistit základní podmínky pro rozvoj inkluze romských žáků v hlavním vzdělávacím proudu a rozvíjet inkluzivní vzdělávání. Je třeba zajistit odborné vedení, vzdělávání a podporu pro všechny pracovníky školy pro začleňování romských dětí do základního vzdělávání a zvýšit odbornou podporu pro pedagogické pracovníky školy při začleňování romských dětí do základního vzdělávání.

Už v 50. letech minulého století, kdy zvláštní školy byly určeny především dětem s mentálním postižením, psychologové konstatovali, že je zde zařazena minimálně třetina dětí s normálními vzdělávacími předpoklady. Byly to děti – řečeno tehdejší terminologií – buď „kázeňsky nezvladatelné“ nebo sociálně či kognitivně deprivované, často děti z romské minority, která v té době byla násilně usídlována ve vymezených lokalitách. Podle dostupných informací využívají i v současné době školy opatření určených na podporu školní úspěšnosti dětí ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí převážně pro děti z romských komunit, která v této kategorii dětí zastává velmi velké procento.

Dosavadní aktivity zaměřené na podporu dětí, žáků ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí v oblasti vzdělávání jsou realizovány ve dvou oblastech:

- opatření zaměřená na podporu dětí, žáků ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí v mateřských, základních, speciálních a středních školách a
- podpora projektů zaměřených na zvyšování školní úspěšnosti a integrace Romů.

Pojem „děti, žáci a studenti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí“ se objevuje ve školství poprvé v souvislosti s metodickým pokynem MŠMT ke zřizování přípravných tříd pro děti se sociálním znevýhodněním a k ustanovení funkce vychovatele – asistenta učitele.

Na základě kvalifikovaného odhadu a pozorování je zřejmé, že žáci žijící v prostředí rodin, jež jsou ohroženy sociálním vyloučením, ať již z důvodů sociálních či v důsledku souběhu znevýhodnění sociálního, kulturního a zdravotního tvoří většinu žáků škol, jež pracují podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání upravených pro vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (dříve zvláštní školy). Zároveň je zřejmé, že se žáci z tohoto prostředí hůře vyrovnávají s převažující selektivností českého základního školství a mají proto velmi často nižší školní úspěšnost.

Jedním z očekávaných dopadů veškerých opatření na podporu vzdělávání žáků ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí je zvyšování počtu těchto žáků v hlavním vzdělávacím proudu a zvýšení jejich školní úspěšnosti. Pravděpodobnost, že tito žáci budou pokračovat ve svém vzdělávání, ukončí úspěšně střední či vysokou školu nebo přípravu na povolání a budou úspěšní na trhu práce, vzrůstá. Úspěšné zařazení žáků z takového prostředí do hlavního proudu vzdělávání s sebou přináší v konečném důsledku i nižší náklady na jejich vzdělávání.

Tradiční rodinná romská výchova nedává dítěti takový základ, který učitel u průměrného žáka první třídy předpokládá, a tak od počátku školní práce vzniká nedorozumění, které se může rychle odrazit ve školní neúspěšnosti dítěte.

*„Jako hlavní problémy, se kterými se dítě začne brzy po příchodu do školy potýkat, lze označit:*

- nedostatek času a prostoru na domácí přípravu,*
- neochota rodičů zajistit základní školní pomůcky,*
- prioritizovat doma (péče o sourozence) než ve škole,*
- nezvyk na pevný denní režim, přísný řád a aktivity vyžadující dlouhodobé soustředění,*
- neschopnost se samostatně rozhodovat a zodpovídat sám za sebe,*
- nerozvinutá jemná motorika, neznalost kreslení a psaní,*
- neznalost pojmů, které nejsou potřeba v praktickém životě a které děti získávají z knih a encyklopedií,*
- jazyková bariéra i u dětí, které již nemluví romsky, ale stále užívají etnolekt češtiny (v rámci asimilace se Romové měli co nejrychleji odnaučit používat svůj vlastní jazyk).*

*Zlomovým momentem v otázce vzdělávání Romů u nás bylo přijetí Usnesení vlády ČR č. 686 z 29. 10. 1997, které do jisté míry reflektovalo tzv. „Bratinkovu“ zprávu o stavu romské komunity v ČR z roku 1997. Na základě tohoto usnesení bylo možné, kromě jiného, např. zaměstnávat na školách romské pedagogické asistenty.*

*V průběhu devadesátých let umožnilo MŠMT ČR formou metodických pokynů, ale i změnami v zákonech školám zahájit několik významných „vyrovnávacích“ akcí pro lepší adaptaci romských dětí v základní škole.“<sup>18</sup>*

### **3.3 Střední školy a Romové**

Střední školy a Romové jsou spjatí se získáním dovedností, dle kterých se mohou ucházet o zaměstnání. Největší zájem je o střední odborná učiliště, která nabízejí žákům odborné vzdělání v různých oborech. Díky těmto dovednostem mohou získat zaměstnání. Vzhledem k tomu, že v posledních letech se Romská mládež zajímá o obory, jako jsou kadeřnice, automechanik, ale i zedník, truhlář anebo o obory v gastronomii jako číšník a kuchař zdá se, že budou mít tito mladí lidé uplatnění. Nicméně ze své praxe úředníka, který pomáhá při řešení problémů romských rodin, mám informace, že ani takto vzdělaní lidé mají jen malou šanci být zaměstnání. Díky předsudkům nebo krize v hospodářství je jen málo pracovních míst, kam mladý Rom je bez problému přijatý a obdrží pracovní smlouvu na dobu neurčitou. I zde je nutné, aby motivace mladých Romů byla vedena k tomu, že je možné podnikat a zakládat malé podniky, kde se mohou mladí lidé seberealizovat a umět zúročit své střední odborné vzdělání.

Střední školy nemají problém s přijímáním mladých romských studentů. Možná je to způsobeno tím, že takových to studentů není mnoho. Většinou se jedná o Romy z bezproblémových zcela integrovaných rodin, kde jsou studenti motivováni svými rodiči. Rodiče takovýchto studentů jsou ve velké míře zaměstnání a mají tudíž představu o tom, že jejich potomek by mohl dosáhnout vyššího vzdělání, než jaké

---

<sup>18</sup> Romové. Interkulturní vzdělávání, příručka nejen pro středoškolské pedagogy [online]. Praha: Projekt Varianty, Člověk v tísni, společnost při ČT, o.p.s., 2002. [cit. 2014-03-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/pgps/ikvz/podkapitoly/b02romove.pdf>> s. 199

mají právě rodiče. Dnešní rodič mladého středoškoláka je z generace, která byla vychovávána v době socialismu, kde pracovat byla povinnost a kde byl systém učilišť, které si vychovávali své nové zaměstnance v daném oboru. Je pravdou, že i v tomto zřízení Romové byli přijímáni na učiliště a střední školy, dle svých znalostí a vědomostí.

Po restrukturalizaci hospodářství se změnil ráz státu a zcela zanikl systém učilišť, který by měl návaznost na zaměstnavatele. Vzhledem k novým technologiím je průmysl automatizován a robotizován a tak je nutné aby, mladí studenti ovládali dovednosti práce na počítačích, programování, ovládali cizí jazyky a hlavně měli touhu po uplatnění.

V posledních letech je v určitých krajích České republiky možnost získat zaměstnání po ukončení střední školy, avšak mladí Romové, kteří nedosahují dobrých nebo velmi dobrých výsledků ve studiu, mají jen omezenou možnost zisku kvalitního zaměstnání. Z těchto důvodů se noví studenti středních škol snaží studovat obory ze sociální oblasti, kde možnost zisku zaměstnání je vyšší.

### **Dotace pro studenty**

Aby měli možnost studovat i sociálně znevýhodnění studenti z rodin sociálně ohrožených nebo vyloučených rodin nabízí Ministerstvo školství, mládeže a sportu dotační titul, kde je možné požádat o dotaci na zakoupení školních pomůcek, uhrazení školného. Z této dotace je také možné hradit stravování studenta ve škole. Program se nazývá „*Podpora nadaných romských žáků středních škol a učilišť*“.

Hlavním účelem tohoto programu je vyrovnávat šance romských studentů z rodin, kde nemají finance na úhradu poplatků spojených se studiem romského studenta a jsou uživateli hmotného zabezpečení, která náš stát poskytuje sociálně vyloučeným občanům. Systém je nastaven tak, že rodiče studenta střední školy nebo učiliště doloží doklad o tom, že jim je vyplácena dávka hmotné nouzi (živobytí) nebo že jsou vypláceny rodinné přídavky či že student žije v pěstounské péči. Poté ředitel školy vyplní žádost a zašle ji na Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy České

republiky na odbor číslo 22, kde se žádosti posuzují, a zdejší komise schvaluje dotace. V případě, že je dotace pro studenta schválena, je závislá od ročníku, ve kterém student v daném roce studuje. V prvním ročníku je to 4 000 Kč a zvyšuje se každý rok o 1000 korun českých, takže ve čtvrtém roce studia dosahuje částka výše 6 000 Kč na pololetí školního roku. Toto je velice prospěšná činnost, kterou poskytuje stát ze svých prostředků. Účelem této dotace je zvyšování možnosti (finančních) na studium a jeho úspěšného ukončení.

V minulých letech se často stávalo, že romský student neměl možnost hradit finanční náklady spojené se studiem na střední škole. Byly to například náklady na vybavení studenta školními pomůckami, které nejsou levné a dosahují ročně až tisícových částek. Dále pak to jsou náklady na školné, které musí student platit na soukromých školách a v neposlední řadě to je například koupě počítače, který je dnes běžnou výbavou českých rodin, nicméně romské rodiny toto vybavení mají jen zřídka kdy. Toto naplatí u romských rodin, které jsou zcela integrované, mají dostatečný příjem ze zaměstnání a jejich příjmy umožňují koupě počítače. Nicméně dotace je určena rodinám sociálně slabým, příjemcům hmotného zabezpečení, zejména dávek pomoci v hmotné nouzi.

## **ROMA SŠ a VOŠ**

Dotační program MŠMT – „Podpora sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol a studentů vyšších odborných škol“ byl dne 17. ledna 2014 poradou vedení a panem ministrem schválen návrh dotační komise na podporu sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol a studentů VOŠ na období leden – červen 2014. Přehled podpořených žádostí viz příloha č. 1.

Žádost o dotaci na období září – prosinec 2014 se musí zaslat do **pátku 27. června 2014** (včetně) na adresu, která bude zveřejněna na webových stránkách MŠMT nejpozději do 31. května 2014. Podávání přihlášek probíhá pouze elektronickou formou skrze online aplikaci, kterou naleznete na oficiálních

webových stránkách Roma Education Fund. Online aplikace je přeložena do českého jazyka. Příjemce dotace je povinen finančně vypořádat poskytnutou dotaci v souladu s vyhláškou č. 52/2008 Sb., kterou se stanoví zásady a termíny finančního vypořádání vztahů se státním rozpočtem, státními finančními aktivy nebo Národním fondem, ve znění pozdějších předpisů.<sup>19</sup>

### **3.4 Romové na VŠ**

Romští studenti středních škol, kteří mají zájem o studium na vysoké škole, musí dosahovat znalostí, které se rovnají znalostem studentů (neromů), tj. studentů z majoritní společnosti. Tyto znalosti se zkoumají u přijímacího řízení, které je povinnou procedurou při vstupu na studia na vysoké škole. V případě, že dosáhne romský student potřebné bodové ohodnocení a je přijatý ke studiu daného oboru, obdrží rozhodnutí o přijetí ke studiu. Aby romští studenti dosahovali u přijímacího řízení stejných vědomostí, jako studenti ostatní, mohou využít projektů, které realizují některé neziskové organizace, jako je například Slovo 21 o.s. a nebo Romea o.s. Tyto dvě neziskové organizace jsou ty, kterých projekty jsou zaměřené na přípravu středoškoláků „Romů“ na přijímací řízení při vstupu na studium vysoké školy

#### **Stipendium**

Stipendium je jakási forma finanční podpory pro studenty. Je obvykle udělováno na základě určitých kritérií nebo na základě výjimečných studijních nebo tvůrčích výsledků.

---

<sup>19</sup> Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR [online]. Stipendijní program REF pro romské vysokoškolské studenty. 2014. [cit. 2014-03-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/stipendijni-program-ref-pro-romske-vysokoskolske-studenty?highlightWords=roma+2014>>

Organizace Romea o.s. je také administrátorem finanční pomoci romským studentům při studiu na vysokých školách. Studenti zvyšují vzdělanostní úroveň romské menšiny v ČR, některým z nich již několik let pomáhá i stipendijní program Romského vzdělávacího fondu (REF).

*„O stipendium mohou žádat studenti bakalářských, magisterských nebo doktorandských programů, kteří studují na státem akreditovaných vysokých školách v Albánii, Bosně a Hercegovině, Bulharsku, Chorvatsku, České republice, Maďarsku, Kosovu, Makedonii, Moldavsku, Černé Hoře, Rumunsku, Rusku, Srbsku, Slovensku, Turecku a Ukrajině. Stipendijní program je určen na úhradu nákladů na učebnice, poplatků za zkoušky a částečně na pokrytí životních nákladů. Výše stipendia je vypočítána na základě částky 80 eur na akademický měsíc. V roce 2012/2013 obdrželo stipendium celkem 44 žadatelů. Veškeré informace a pokyny Romského vzdělávacího fondu, kritéria způsobilosti a výběru žadatelů, jsou zveřejněny na stránkách Romského vzdělávacího fondu v angličtině, češtině a dalších národních jazycích“.*<sup>20</sup>

### **Stipendia mají zvýšit počet romských vysokoškoláků**

Na českých vysokých školách studuje odhadem asi stovka Romů. Přesná čísla ale nemá ani ministerstvo školství. Údaje o tom, zda je studující Rom, se nesmějí ze zákona sbírat. Romští vysokoškoláci také od státu nedostávají žádnou zvláštní podporu, mají nárok na stejná stipendia jako ostatní, třeba ubytovací nebo sociální. Jejich počty se ale snaží zvýšit Romský vzdělávací fond prostřednictvím stipendií. Studenti soukromých vysokých škol si ale mohou požádat i o další peníze na placení školného.

---

<sup>20</sup> Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR [online]. 2013 [cit. 2014-03-29]. Stipendijní program REF pro romské vysokoškolské studenty. Dostupné z WWW: >.

Například student pátého ročníku lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Plzni Jakub Jarý říká, že mu to pomohlo v tom, že vůbec může studovat, finanční prostředky využívá na placení koleje, pomůcek a dalších studijních nákladů. Kromě finanční podpory ocenil ale i setkávání romských studentů. O stipendia si ročně zažádá kolem šedesáti Romů studujících bakalářské a magisterské programy, v loňském roce jich bylo sedmdesát tři.

*„Stipendia Romského vzdělávacího fondu mohou studenti dostávat opakovaně po celou dobu studia, musí ale projít posouzením výběrové komise, která hodnotí jejich studijní průměr, ale i odhodlání ke studiu a další zkušenosti. Za devět let fungování fondu bylo v Česku rozděleno 205 stipendií. Fond cílí právě na vysokoškoláky, protože na podporu Romů na středních a základních školách už existují různé dotační programy z ministerstva školství.“*<sup>21</sup>

### **Dža dureder**

Dža dureder (v překladu Jdi „dál“) je název projektu občanského sdružení Slovo 21, které kromě jiného připravuje romské středoškoláky na přijímačky na vysoké školy. Příprava je určena pro romské středoškoláky z Moravskoslezského, Olomouckého, Ústeckého a Středočeského kraje. Letos je tento projekt již poosmé. Podle koordinátorky projektu Martiny Horváthové, je úspěšnost absolventů kurzů při přijímání na vysoké školy v průměru nad 50 procent. Nejedná se jen o přípravu na přijímací zkoušky, ale i o poradenství o vhodném oboru studia. V jednotlivých krajích působí regionální koordinátoři, kteří se zájemci proberou jejich možnosti a pomohou s výběrem oboru i školy. Příprava spočívá v tom, že studentovi zajistí lektora, který ho doučí nebo připraví z předmětu, který bude potřebovat k přijímacím

---

<sup>21</sup> *Stručně a jasně* [online]. 8.11.2013. [cit. 2014-03-30]. Stipendia mají zvýšit počet romských vysokoškoláků. Dostupné z WWW: <<http://www.strucnejasne.cz/ostatni/stipendia-maji-zvysit-pocet-romskych-vysokoskolaku>>

zkouškám. Když to studentovi vyhovuje, je tu i koordinátor, aby pomohl s výběrem studia. Mnoho romských studentů, ale i dalších studentů, totiž nemá příliš velký přehled o tom, co všechno se dá studovat a kde.

Jednou z úspěšných žadatelek o stipendium je i Karolína Horváthová, která pátým rokem studuje na pedagogické fakultě v Ústí nad Labem - obor český jazyk a společenské vědy. Po dokončení studia by chtěla vyučovat češtinu na střední škole.

Největší zájem je o obory sociálně zaměřené, ale i o učitelské obory. Velmi zřídka se vyskytne nějaký zájemce i o technický nebo přírodovědný obor.<sup>22</sup>

### **Zkušenosti jiných**

Devatenáctiletá Denisa Hatinová z Hořovic získala cenné zkušenosti v lektorské činnosti při doučování romských žáků ZŠ a středoškolských studentů díky projektu Slova 21 „Můžeme jít dál II“. Ona sama prošla přípravným kurzem anglického jazyka, který byl zcela zdarma a který jí pomůže při přípravě na maturitu na gymnáziu. Kurz jí pomohl rozvinout slovní zásobu, zdokonalit gramatiku a konverzaci. Pokračovat v doučování angličtiny se rozhodla především proto, aby získala pedagogickou praxi a pomohla mladým Romům, ve kterých vidí potenciál dál se rozvíjet. Záleží jí na tom, aby si s kurzisty vytvořila přátelský vztah. Svěřují se jí s tím, co je ve škole trápí, kam by se například rádi po základní škole vydali apod. Snaží se ale být při hodinách důsledná, chce, aby skutečně pracovali na domácích úkolech a aktivně se zapojovali do každé hodiny. Ona sama plánuje po skončení středoškolského studia studovat angličtinu se zaměřením na vzdělávání jako dvou oborový předmět práva s pedagogikou.

---

<sup>22</sup> Bystrý, Tomáš. *Romští středoškoláci se opět připravují na zkoušky na vysoké školy*. [online]. Romové v České republice. Romské vysílání "O Roma vakeren" - "Romové hovoří". 29.1.2011. [cit. 2014-03-30]. Dostupné z WWW: <<http://romove.radio.cz/cz/clanek/23705>>

## **PRAKTICKÁ ČÁST**

### **4. Výzkumné šetření**

#### **4.1 Definice problému výzkumného šetření**

V posledních letech se dle mého názoru vzdělanost Romů zvyšuje. Má profese terénního sociálního pracovníka pro romskou komunitu, kterou vykonávám na odboru sociálních věcí na Magistrátu města Chomutova, mi nabízí možnost se setkávat s romskými studenty a být jim nápomocen při výběru středních a vysokých škol, na které se romští studenti a studentky hlásí. Při našich schůzkách se studenti vyjadřují k problémům, se kterými se potkávají při svém vzdělávání jak doma, ve svém přirozeném prostředí, tak i na školách, které studují.

Svým výzkumem chci potvrdit, že i romští studenti jsou schopni dosahovat vyššího vzdělání a že jsou si vědomi toho, že vzdělání umožňuje snadněji získat kvalifikované a dobře placené zaměstnání, což je základ pro spokojený život celé rodiny a jednotlivce. Vyšší vzdělání také pozitivně působí, jak uvnitř romské rodiny, tak i na celou romskou komunitu. Tento fakt mění pozitivně pohled většinové společnosti na romskou komunitu, co je velice důležité při integraci Romů do společnosti.

Toto tvrzení zejména platí u nás v Ústeckém kraji, kde je míra nezaměstnanosti vyšší, než v ostatních krajích České republiky. Potencionální zaměstnavatelé si vyžadují kvalitní vzdělání a lidé s vyšším vzděláním mají větší možnosti při zisku zaměstnání a to platí i u Romů.

## 4.2 Cíle výzkumného šetření

Cílem mého výzkumného šetření je pomocí kvalitativního výzkumu zajistit relevantní informace, které nám odhalí, co je motivací romských studentů, kteří studují anebo se připravují studovat na vysokých školách.

Motivace je velmi důležitý faktor, jenž vede studenty ke zdárnému ukončení studií a dosažení svých osobních cílů, ale i cílů celého romského národa, který se snaží o integraci do společnosti.

### Hlavní cíl práce

V romské komunitě je nízká vzdělanost. Toto se stále tvrdí a zkoumá, jak se k tomuto romská komunita dopracovala, víme z historie. V minulosti Romové pracovali, jak víme z historie jen jako řemeslníci a zemědělci. Docházka do školy nepatřila mezi to nejdůležitější, co romská rodina považovala za nutné k životu. Nyní v 21. století se, ale život Romů změnil k lepšímu, i když po něžné revoluci byli jako první propouštěni ze zaměstnání vzhledem k restrukturalizaci průmyslu, tak se dnes hlavně mladá generace integrované části romské společnosti snaží dosáhnout co nejvyššího vzdělání, které jim umožňuje získat kvalitní zaměstnání a mzdu, která po té umožňuje žít kvalitní způsob života v ČR.

Hlavním cílem tedy mého kvalitativního výzkum bude *zjistit cíle mladých romských studentů a popsat jejich motivaci ke studiu na vysoké škole.*

V literatuře je psáno, jak lze vyučovat romské děti, jaké metody použít, ale čím motivovat a jak se sami motivují Romové, jsem v tuto chvíli v žádné knize nenašel. Z tohoto důvodu jsem se rozhodl alespoň částečně tento fakt zmapovat.

### Dílčí cíle byly:

- Zjistit, z jakých poměrů romští studenti vysokých škol pochází,
- Zjistit, jaká byla jejich motivace ke studiu na vysoké škole,
- zjistit, jaké podmínky mají studenti ke studiu na vysoké škole,

- zjistit, jaké mají očekávání od studia na vysoké škole,
- zjistit, zda se naplnila jejich očekávání po studiu na vysoké škole,
- zjistit, jaké mají plány do budoucna a jestli bylo studium prospěšné komunitě,
- zjistit, jak ovlivnilo studium na vysoké škole jejich životy.

Abych mohl dosáhnout stanovených cílů, byl jsem nucen připravit otázky pro respondenty tak, aby mi pomohly najít odpovědi na cíle, které jsem si vytýčil.

### 4.3 Použité výzkumné metody

Vzhledem k tomu, že o motivaci romských studentů ke studiu není toho moc známo, vybral jsem si metodu kvalitativního výzkumu, která se mi zdála jako nejvhodnější.

Strauss a Corbinová, praví *„kvalitativní metody se užívají k odhalení a porozumění toho, co je podstatou jevů, o nichž toho moc nevíme.“*<sup>23</sup>

**Kvalitativní výzkum** je badateli používán v mnoha vědních oborech, a to jak v sociálních a psychologických vědách, tak i v oborech, které se zabývají chováním a fungováním lidí. Tento druh výzkumu můžeme chápat jako kterýkoliv výzkum *„jehož výsledku se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvalifikace. Může to být výzkum týkající se života lidí, příběhů .... My badatelé,*

---

<sup>23</sup> STRAUSS, Anselm, CORBINOVÁ, Juliet, Základy kvalitativního výzkumu: postupy techniky metody zakotvené teorie, Boskovice: Albert, 1999, str.11.

*abychom mohli provozovat kvalitativní výzkum, je nutné být všímaví a vnímaví. Badatel musí mít dobré schopnosti a musí být schopen udržet si analytický odstup.“<sup>24</sup>*

Přednostmi kvalitativního výzkumu oproti kvantitativnímu výzkumu je, že umožňuje získání podrobného popisu a vhledu při zkoumání jedince (skupiny, fenoménu a událostí) umožňuje studovat procesy a zkoumat fenomény v přirozeném prostředí. Pomáhá při prvních zkoumáních fenoménu a umožňuje navrhnout teorie.

Hledá lokální příčinné souvislosti a v neposlední řadě reaguje na místní podmínky a situace.

Použil jsem analýzu otevřeného kódování, definici otevřeného kódování – a to nevím co je, kdy na základě provedených rozhovorů s respondenty z řad romských studentů (absolventů vysokých škol). Zmírnění vlivu na tazatele a jeho kvalitu jsem dosáhl tím, že jsem respondentům kladl otevřené otázky. Rozhovor jsem vedl s každým studentem zvlášť a v jeho přirozeném prostředí. Z takového to rozhovoru se lépe analyzují informace „protože jednotlivá témata se lehce v přepisu rozhovoru lokalizují. Struktura informací je dána sekvencemi otázek.“<sup>25</sup>

V souladu se zvolenou metodou analýzy dat považuji témata obsažená, v mnou zvolených otázkách, za orientační a jako taková slouží k následnému kontrastování a porovnávání s tématy objevujícími se v samotných rozhovorech.

Pro potřeby mého výzkumu hrají rozhodující roli. Úvodní témata byla zvolena na základě dostupných informací z literatury, a reflektované osobní zkušenosti nabytou v posledních letech v kontaktu se zkoumanými osobami.

---

<sup>24</sup> STRAUSS, Anselm, CORBINOVÁ, Juliet, Základy kvalitativního výzkumu: postupy techniky metody zakotvené teorie, Boskovice: Albert, 1999, str. 11.

<sup>25</sup> HENDL, Jan, Kvalitativní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. str. 173.

Při výběru respondentů jsem využil **metodu sněhové koule**. Ta je v oblasti kvalitativního výzkumu jednou nejčastěji využívána. „Je založena na kombinaci účelového a prostého náhodného výběru“. <sup>26</sup>

Jednoduše řečeno, jedná se o metodu, kdy jsem první respondenty znal ze studií na vysoké škole a přes tyto kontakty se mi nabalovali další studenti, stejně jako se nabaluje sníh na malou kouli, kterou válíme sněhem a na ni se nabaluje další sníh a tím vzniká velký celek, velká sněhová koule.

#### **4.4 Výzkumný vzorek**

Kritéria, která jsem stanovil pro výzkum, byla prostá. První byla romská příslušnost, tj. fakt, že se respondent hlásí k romské menšině, což prohlásil při rozhovoru do záznamu na diktafon, druhou podmínkou bylo studium na vysoké škole, ukončené, nebo právě probíhající. Výzkumného šetření se zúčastnilo osm informantů, byli to:

##### **Informant č. 1**

Jedná se o sedmatřicetiletou ženu, která se narodila na východním Slovensku v Michalovcích. Vyrůstala v kompletní romské rodině s otcem a matkou. Otec pracuje jako dělník a matka je uklízečka na základní škole. Oba rodiče mají základní vzdělání. Nemá sourozence. Do České republiky se přistěhovali s rodiči v době, kdy respondentka začala chodit do základní školy v obci Březno v okrese Chomutov. Kučení měla respondentka odpor. Rodiče museli dbát na pravidelnou přípravu, zahájila studium na vysoké škole. Dnes pracuje v mezinárodní firmě, jako marketingová specialista.

---

<sup>26</sup> MIOVSKÝ, Michal, Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada Publishing, a.s. , 2006. Str. 131.

## **Informant č. 2**

Jedná se o dvaatřicetiletou ženu, která pochází z romské rodiny. Je svobodná, má jedno dítě. Vyrůstala v romské rodině, kde je otec vyučen v oboru elektrikář a matka je vyučena servírka. Má jednoho sourozence, který je vyučen. Respondent chodil jak do jeslí, tak do mateřské školy. Po základní škole, kde patřila k premiantům třídy, studovala na Obchodní akademii v Kadani. Po maturitě si podala přihlášky na vysokou školu, ale na tu nebyla přijata. V rámci praxe absolventů se dostala do Okresní hospodářské komory, kde si vedení všimlo jejích kvalit a vědomostí a nabídli respondentce zaměstnání. Při zaměstnání vystudovala Vysokou školu na Universitě Jána Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem.

## **Informant č. 3**

Jedná se o pětáctřicetiletého muže, který se narodil na Slovensku ve Vranově nad Topľou. Je ženatý, má čtyři děti, k romské národnostní menšině se hlásí. Vyrůstal s oběma rodiči, nicméně jen do roku 1983, kdy matka zemřela. Od této doby vyrůstal s otcem a jeho šesti sourozenci, kteří jsou vyučeni. Rodiče měli základní vzdělání. Otec pracoval jako řidič nákladních aut až do důchodu. Matka pracovala jako dělnice, po té byla invalidní důchodkyně. Středoškolské vzdělání získal respondent na Slovensku ve Vranově nad Topľou, kde studoval na Středním odborném učilišti, obor s maturitou. Do České republiky se respondent přestěhoval po roce 1997, kdy se seznámil se svou manželkou. Oženil se tu a pracoval na Okresním úřadě v Českých Budějovicích jako romský poradce. V roce 2007 zahájil studium na Zdravotní fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, obor rehabilitační – psychosociální péče o postižené děti, staré občany a dospělé osoby. Titul bakalář získal v roce 2010. Dnes pracuje jako koordinátor romských poradců na Krajském úřadě Jihočeského kraje.

#### **Informant č. 4**

Jedná se o dvacetiletou ženu, svobodnou, která má jedno dítě. Vyrůstala v romské rodině, kde otec je vyučen horníkem, a matka má jen základní vzdělání a pracuje, jako pomocná síla v kuchyni. Respondentka má 4 sourozence, kteří jsou vyučeni, nemají vyšší vzdělání. Do mateřské školy nechodila. Po základní škole vystudovala Střední školu sociálně správní v Klášterci nad Ohří. Po zisku maturity byla bez zaměstnání, avšak se zajímala o možnosti pracovat, kde by zúročila své vědomosti. Nastoupila na Odbor sociálních věcí na Magistrátu města Chomutova, který nabízel místo terénní pracovníce. Vzhledem ke kvalitám, které ukázala v činnosti terénního pracovníka, získala pracovní smlouvu podmíněnou studiem vysoké školy, na dobu neurčitou. Respondentka zahájila v roce 2008 studium Vysoké školy v Karlových Varech, obor právo a management. V roce 2012 získala titul bakalář. V této době respondentka studuje magisterské studium na České zemědělské universitě v Praze.

#### **Informant č. 5**

Jde o dvaadvacetiletou ženu, která se narodila v Ústí nad Labem, je rozvedená a má jedno dítě. Dcera studuje na vysoké škole Bankovní institut v Teplicích. K romské národnostní menšině se hlásí. Vyrůstala s oběma rodiči, Otec vystudoval strojní průmyslovku a pracoval jako vedoucí materiálně technického zásobování v Setuze v Ústí nad Labem. Matka je vyučená kuchařka a pracovala jako kuchařka a později uklízečka. Dva sourozenci sestra a bratr respondenty, nemají vyšší vzdělání, bratr má maturitu a pracuje, jako pedagogický asistent. Po mateřské a základní škole vystudovala respondentka Střední ekonomickou školu v Ústí nad Labem. Respondentka pracovala na pozici koordinátory romských poradců na Krajském úřadu Ústeckého kraje, v té době už studovala Vysokou školu finančně správní v Mostě, kde získala titul bakaláře. Nyní pracuje na pozici ředitelky Poradny pro lidská práva a občanství v Ústí nad Labem.

### **Informant. 6**

Jde o šestačtyřicetiletého muže, který se narodil na Slovensku v Levoči. Je ženatý a má dvě děti. Syn studuje na právnické fakultě v Praze a dcera studuje střední hotelovou školu v Kolíně. Respondent vyrůstal s oběma rodiči. Otec i matka měli jen základní vzdělání. Po ukončení základní školy, studoval na Vojenské střední škole v Liptovském Mikuláši, kde studoval obor oznamovací a radiolokační technika. Má 5 sourozenců a všichni jsou vyučeni, vyšší vzdělání nemají. Po ukončení studií na vojenské škole, se přestěhoval s rodinou do Kolína, kde dosud žije s rodinou. Pracoval v devadesátých letech na Okresním úřadě v Kolíně jako romský poradce. Po reformě státní správy v roce 2002 pracuje na Krajském úřadě Středočeského kraje v Praze, kde zastává funkci koordinátory romských poradců.

### **Informant č. 7**

Jde o padesáti čtyřletou ženu, která se narodila ve Zlíně. Je rozvedená a má dvě děti. Vyrůstala s oběma rodiči, kteří měli základní vzdělání. Má osm sourozenců nemají vyšší vzdělání. Po absolvování základní školy, studovala na Střední ekonomické škole ve Zlíně, kde v roce 1978 získala maturitu. Na základě středoškolského vzdělání a vlivu na Romy ve Zlíně získala zaměstnání na Okresním úřadě ve Zlíně, kde pracovala ve funkci romské poradkyně. V roce 2007 studovala na Masarykově universitě v Brně obor sociální pedagogika, kde v roce 2010 získala titul bakaláře. Nyní pracuje na Krajském úřadě Zlínského kraje ve Zlíně, kde zastává funkci koordinátory romských poradců.

### **Informant č. 8**

Jedná se o šestadvacetiletého muže, který se narodil v Chomutově, je bezdětný. Vyrůstal v romské maďarské rodině, kde vše má svůj řád. Respondent má jednoho bratra, který je vyučený v oboru zedník, Nemá vyšší vzdělání. Otec je vyučený zedník, v tomto oboru pracuje. Matka je vyučená kuchařka. Pracuje

v kuchyni v nemocnici. Po základní škole zahájil studium na Obchodní akademii a Střední průmyslové škole Kadani, kde v roce 2008 maturoval. Po vykonání absolventské praxe na Stavebním odboru Magistrátu města Chomutova byl zaměstnán a stal se referentem zmíněného stavebního odboru. Nyní je studentem Vysoké školy Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, kde studuje obor vodní hospodářství. Je ve 2. ročníku.

#### 4.5 Analýza dat – otevřené kódování

*„Analýza kvalitativních dat má několik základních principů. Jedná se o kódování získaných dat ze strukturovaných rozhovorů provedených s respondenty, přiřazování klíčových slov a symbolů jednotlivým částem textu, a propojování jednotlivých kódů do vyšších významových celků. Samotná analýza je zahájena při sběru dat. Pokračuje deskripcí průběhu sběru dat a jednotlivých rozhovorů. Následuje konceptualizace, trsování, identifikace významových a obsahových překryvů a témat objevujících se v rozhovorech. Následně jsou koncepty propojovány do vyšších významových celků, témat. Prostý výčet těchto témat a jejich porovnání a kontrastování s počátečními předpoklady slouží k pochopení zkoumaných fenoménů a zpřesnění jejich významu a obsahu. Po identifikaci témat následuje vyhledání a vyznačování jejich vzájemných vztahů tak, jak je vnímají respondenti, ale i na základě vnitřních a vnějších souvislostí identifikovaných výzkumníkem. K analýze jsem použil metodu otevřeného kódování, což je tou částí analýzy, která se zabývá označováním a kategorizací pojmů za pomoci studia údajů, které jsem získal. V průběhu otevřeného kódování jsou veškeré údaje rozebírány na jednotlivé části a postupně prostudovány. Porovnáním jednotlivých částí se zjišťují podrobnosti a rozdíly. V tomto průběhu jsou také kladeny otázky o jevech, které se objevují*

*v údajích. K novým objevům dochází tak, že během tohoto procesu se zvažují a zkoumají naše vlastní i cizí domněnky o jevu.“<sup>27</sup>*

V rámci výzkumného šetření jsem zrealizoval individuální polostrukturovaný rozhovor s osmi informanty, které jsem vybral záměrně z důvodu toho, že jsem o několika z nich měl informace o jejich studiu na vysokých školách v České republice.

Cílem kvalitativního šetření bylo seznámit se s jejich motivací ke studiu na vysokých školách, a popsat jejich rodinného prostředí, ve kterém studenti vyrůstali, zaměřit se na klima ve třídách studentů, v době kdy docházeli na základní a střední školy. Svou pozornost jsem zaměřil především na identifikaci hlavních kategorií, které popisují životní příběhy oslovených informantů. V rozhovorech jsem se rovněž zajímal o charakteristiku prostředí romské rodiny, ve které vyrůstal a pracoval po ukončení studií. Hlavní metodou tohoto výzkumu byla analýza údajů vycházející z reálné zkušenosti vybraných informantů.

Analýzou výzkumu vedeného s informanty vyvstalo uvedených 6 stěžejních a zajímavých kategorií:

**Kategorie č. 1: Rodinné prostředí - dostatek prostoru a podpory při učení**

**Kategorie č. 2: Překonávání překážek - bez znalosti českého jazyka nelze studovat**

**Kategorie č. 3: Předškolní výchova - důležitý faktor pro vzdělávání romských dětí**

---

<sup>27</sup> STRAUSS, Anselm, CORBINOVÁ, Juliet, Základy kvalitativního výzkumu: postupy techniky metody zakotvené teorie, Boskovice: Albert, 1999, str .11.

Kategorie č. 4: **Motivace ke studiu na vysokých školách - je cílem, který chceme dosáhnout**

Kategorie č. 5: **Sociální potřeby - pomáhají při studiu**

Kategorie č. 6: **Přijetí a začlenění do společnosti - kvalitní zaměstnání, které je motivací pro ostatní**

**Kategorie č. 1: Rodinné prostředí - dostatek prostoru a podpory při učení**

Stěžejní pojmy kategorie:

| <b>Vlastnosti</b>                | <b>Dimenzionální rozsah</b> |
|----------------------------------|-----------------------------|
| Zázemí pro přípravu na vyučování | nutné                       |
| Zájem o vzdělání                 | běžný                       |
| Pomoc při přípravě do školy      | běžná                       |

V této kategorii bylo pro výzkum stěžejním pojmem **zázemí pro přípravu** na vyučování. Znamená to, že pokud rodinné prostředí je funkční, student má zázemí a prostředí, kde je možné se pravidelně připravovat na vyučování a rodiče jsou ti, kteří aktivně dohlíží na přípravu na vyučování, pak je to prostředí ideální.

Romská rodina, kde není velký počet dětí a kde se rodiče podílí na přípravě dětí na školní výuku, zde je prostředí **ideální**.

*„Prostředí je tradiční pro tříčlennou rodinu, otec se se mnou učil matematiku a matka český jazyk. Má matka ráda čte.“ (informant č. 1)*

Vzhledem k tomu, že informanti byli různě staří, jejich rodinné prostředí se lišilo. Například: „*rodinné prostředí bylo chudé, ale veselí rodiče měli jiné starosti a tak se s námi dětmi neučili, toto prováděli starší sourozenci.*“ (informant č. 5)

Předškolní příprava romských dětí v mateřských školách nebo v přípravných ročnících, zajistí bezproblémový vstup do hlavního vzdělávacího proudu na základních školách. Prozatím není běžné, aby romské dítě navštěvovalo mateřskou školu nebo přípravné ročníky.

„*Do **mateřské jsem chodila**. Mám osm sourozenců. Doma se se mnou učili moji starší sourozenci.*“ (informant č. 6)

Z výzkumu vyplývá, že valná většina informantů žila v rodinném prostředí, kde rodiče, ale i sourozenci **si navzájem pomáhali** při vzdělávání. V případě, kde je v rodině větší počet dětí, je logické, že rodiče předali povinnosti při přípravě na vyučování na starší ze sourozenců. Mladší generace informantů žila v klasickém prostředí, kde **rodiče mají zájem** o vzdělání svých dětí, a tudíž se jim věnují.

„*Vyrůstal jsem v rodině, kde vše má svůj režim a pořádek. Naše maminka nás děti, ale i otce vede k naprostému pořádku. Doma se se **mnou učila maminka**, otec jen dohlížel na můj prospěch, protože pracoval jako zedník na stavbách. Byl jsem dobrým žákem.*“ (informant č. 8)

„*Žila jsem doma s oběma rodiči, mám celkem šest sourozenců. Všichni jsou už dospělí. Doma jsem měla **ideální prostředí na učení**. Matka i otec se mi věnovali, ale já jsem se uměla učit sama.*“ (informant č. 3)

## Kategorie č. 2: Překonávání překážek - bez znalosti českého jazyka nelze studovat

Stěžejní pojmy kategorie:

| Vlastnosti   | Dimenzionální rozsah |
|--------------|----------------------|
| Romský jazyk | málo užívaný         |

Hlavním pojem je **romský jazyk**. Jak by se dalo očekávat, tak velkým problémem pro romské tradičně výchovné děti, je rodný jazyk. Tradičně vychované, uvádím z toho důvodu, že tyto rodiny hovoří romským jazykem, který je jen málo podobný českému jazyku. Děti poté mají, jak je z různých studií známo, velké problémy s českým jazykem ve škole. Informanti uvedli, že doma hovořili rodiče, ale děti tento jazyk neučili.

*„Ne, doma jsme romsky nemluvili, ani rodiče. ... ve škole jsem měla problém, ale nebylo to z důvodu jazyka.“* (informant č. 1)

*„Doma jsme romsky nemluvili a moji rodiče doma mluvili romsky jen tehdy, když nechtěli, abychom slyšeli, co říkají. Náš děti neučili romsky mluvit a dodnes nevím, proč. Nikdy jsme o tom jako děti nepřemýšlely. Dnes bych se chtěla naučit mluvit romsky.“* (informant č. 3)

*„V mé rodině se romsky doma hovořilo, rodiče jsou tradičně vychovaní a snažili se i nás děti naučit náš rodný jazyk, jsem za to rád.“* (informant č. 5)

*„Doma jsme mluvili romsky, byl to náš rodný jazyk, kterým se mluvili i s našimi sousedy a Já i s romskými kamarády. Využíval jsem této dovednosti v zaměstnání při komunikaci s klienty, když jsem pracoval, jako romský poradce.“* (Informant č. 7)

Z výzkumu vyplynulo, že informanti ve svých odpovědích jasně naznačili, že i když doma hovořili romským jazykem, neměli větší problémy, než běžní žáci při výuce českého jazyka.

### Kategorie č. 3: Předškolní výchova - důležitý faktor pro vzdělávání romských dětí

Stěžejní pojmy kategorie:

| Vlastnosti                 | Dimenzionální rozsah |
|----------------------------|----------------------|
| Příprava na vstup do školy | Málo využívaná       |

Zde bylo důležitý pojem, mateřská škola – **předškolní vzdělávání**. Informanti v předškolním věku pokud absolvovali přípravu na vstup do základní školy, neměli větší problém se vstupem do hlavního vzdělávacího proudu. V opačném případě, což znamená, že neměli předškolní přípravu, potýkali se s problémy v úvodu jejich vzdělávání.

*„...na základní školu jsem měla odpor. Rodiče mě museli nutit se učit..., první třídu jsem opakovala.“ (informant č. 1)*

*„...na základní škole bylo cítit, že jsem jiná, že jsem Romka. Když jsem s matkou došla do Pedagogicko-psychologického centra na vyšetření školní zralosti, ta paní, co mě vyšetřovala, tak mě doporučovala do zvláštní školy. Máma se za mě postavila, že do zvláštní školy nepůjdu a Já měla do 9 třídy samé jedničky.“ (informant č. 2)*

*„Do mateřské školky jsem nechodil, protože v obci Smižany, kde jsem vyrůstal, školka nebyla. Základní školu jsem prošel, jako dobrý student a neměl jsem velké problémy s učením.“ (informant č. 5)*

Z výzkumu je patrné, že předškolní příprava pro romské děti je velice důležitým faktorem, který pomáhá při překonávání bariér jak jazykových, tak i společenských. Uvedený fakt vysvětlují tak, že romské děti se v dětství jen málo střetávají s jinými dětmi než romskými, doma slýchávají, že si musí dávat pozor na „gádže“, což znamená na jiné lidi než Romy, protože by jim mohli ublížit. Tímto se snaží dospělí nabádat děti k ostražitosti, nicméně v nich pěstují ostych a strach z nového. V mateřské škole nebo přípravném ročníku získávají děti návyky, které jsou pro vzdělávání důležité. Děti, které předškolní přípravu neabsolvují, což je většina romských dětí v předškolním věku, nebo nemají svědomité rodiče, kteří se s nimi připravují na vstup do základní školy, mají handicap, který v začátcích jejich vzdělávání jen stěží překonávají.

**Kategorie č. 4: Motivace ke studiu na vysokých školách - je cílem, který chceme dosáhnout**

Stěžejní pojmy kategorie:

| <b>Vlastnosti</b>     | <b>Dimenzionální rozsah</b> |
|-----------------------|-----------------------------|
| Zisk zaměstnání       | Běžné                       |
| Postavení v komunitě  | Nutné                       |
| Udržení si zaměstnání | Často využívané             |
| Splnění kvalifikace   | Nutné                       |

Zde je důležitým pojmem **touha po uplatnění se ve společnosti**, zaměstnání a finanční ohodnocení.

„V první řadě bylo to, že situace na pracovním trhu a to i přesto, že jsem měla maturitu, je špatná, věděla jsem, že je těžké získat pracovní uplatnění pro Romku, jako jsem já...“ uvedl (informant č. 1)

„Já byla první vysokoškolačka v rodině, ale nyní když o tom přemýšlím, tak to bylo asi prostředím, kamarádky byly vysokoškolačky a já cítila handicap... Rodiče mých rodičů byli negramotní, mí rodiče jsou vyučení a pro ně je postup jen vysokoškolské vzdělání, tudíž vyšší než mají oni.“ (informant č. 2)

„Je tedy nutné si udržet zaměstnání, vyšší finanční ohodnocení, ale také mohu poznávat významné osobnosti, získat nové přátele z řad Neromů a hlavně splňovat vzdělanostní požadavky na pozici úředníka ve státní správě a samosprávě.“ (informant č. 8)

„Ke studiu na vysoké škole mě konkrétněji nikdo nemotivoval, já sám jsem měl cíl... být maximálně vzdělán a mít dobré postavení ve společnosti ....“ (informant č. 5)

Z výpovědí informantů je patrné, že stěžejní motivací studentů ke studiu na vysoké škole je **zisk zaměstnání, postavení ve společnosti**, ale také splnění podmínek pro výkon stávajícího zaměstnání.

#### **Kategorie č. 5: Sociální potřeby - pomáhají při studiu**

Stěžejní pojmy kategorie:

| <b>Vlastnosti</b>   | <b>Dimenzionální rozsah</b> |
|---------------------|-----------------------------|
| Finanční podpora    | Nevyužívané                 |
| Sociální stipendium | Málo využívané              |

|                    |       |
|--------------------|-------|
| Vlastní prostředky | Běžné |
|--------------------|-------|

Zde je stěžejním pojmem **stipendium** a jeho různé formy. Existují stipendia určené jen pro romské studenty vysokých škol, ale také **stipendia sociální**, které mohou využít studenti, kteří splní daná kritéria. Informanti, vzhledem ke svému věku a pracovnímu zařazení nevyužívali finanční podpory pro romské studenty, z důvodu nesplnění kritérií, které stanoví pravidla pro udělení stipendia. Z velké části informanti byli pracující, tudíž si hradili náklady spojené se studiem na vysoké škole z vlastních prostředků. Jen jeden informant využil sociálního stipendia, protože studoval prezenční formou.

*„Měla jsem stipendium pro všechny studenty, bylo to sociální stipendium.“*  
(informant č. 1).

Ostatní informanti nevyužili možnost požádat si o stipendium, hlavním důvodem byl fakt, že byli zaměstnaní a **finančně zajištění**.

*„I když mám informace o stipendiích pro romské studenty středních škol a vysokých škol, vzhledem k tomu, že jsem pracovala na Krajském úřadě v Ústí nad Labem a měla pravidelný plat, nežádala jsem o stipendia.“* (informant č. 4).

#### **Kategorie č. 6: Přijetí a začlenění do společnosti - kvalitní zaměstnání, které je motivací pro ostatní**

Stěžejní pojmy kategorie:

| Vlastnosti           | Dimenzionální rozsah |
|----------------------|----------------------|
| Přijetí od spolužáků | Běžné                |
| Postavení v komunitě | Často využívané      |

|                |       |
|----------------|-------|
| Pomoc pedagogů | Nutné |
|----------------|-------|

V této kategorii bylo stěžejním pojmem začlenění Romů do naší společnosti a zejména **přijetí jejich spolužáky** a blízkým okolím. Z rozhovorů vyplynulo, že informanti pociťovali jakousi nevoli ze strany spolužáků z majoritní společnosti, ale jen na nižším stupni vzdělávací stupnice. Na základních školách a středních školách to bylo u některých informantů patrné zejména u mladší generace informantů. Starší nevyslovili žádné náznaky rasizmu nebo jiné formy vytěsnění ze společnosti.

*„Ve škole jsem se cítila ne moc dobře. Spolužáci mi dávali najevo, že jsem Romka.“* (Informant č. 1)

*„Na základní škole bylo cítit, že jsem jiná, že jsem Romka. Když jsem s matkou došla do Pedagogicko-psychologického centra na vyšetření školní zralosti, ta paní co mě vyšetřovala, tak mě doporučila do zvláštní školy. Máma se za mě postavila, že do zvláštní školy nepůjdu a já měla až do 9. třídy samé jedničky.“* vzpomněl si na špatné pocity ve škole. (Informant č. 2)

Objevil se ve výpovědích i názor, kdy jsou pedagogové tím, kdo připravuje romskému žákovi pozici ve třídě.

*„Na základní škole jsem měl učitelku, která se mi věnovala až do ukončení základní školy. Tato učitelka se o můj prospěch zajímala až do ukončení střední školy.“* (Informant č. 7)

*„Ve škole jsem nikdy necítil náznak od spolužáků, že jsem Rom, ani od učitelů., naopak vždy se mi snažili pomoci.“* (Informant č. 8)

Stěžejním pojmem pro romské studenty je „stipendium“ a jeho různé formy. Existují stipendia určené jen pro romské studenty vysokých škol, ale také stipendia sociální, které mohou využít studenti, kteří splní daná kritéria. Informanti, vzhledem ke svému věku a pracovnímu zařazení, nevyužívali finanční podpory pro romské

studenty, z důvodu nesplnění kritérií, které stanoví pravidla pro udělení stipendia. Z velké části informanti byli pracující, tudíž si hradili náklady spojené se studiem na vysoké škole z vlastních prostředků. Jen jeden informant využil sociálního stipendia, protože studoval prezenční formou.

*„Měla jsem stipendium pro všechny studenty, bylo to sociální stipendium.“* (informant č. 1).

Ostatní informanti nevyužili možnost požádat si o stipendium, hlavním důvodem byl fakt, že byli zaměstnaní a finančně zajištěni.

*„I když mám informace o stipendiích pro romské studenty středních škol a vysokých škol, vzhledem k tomu, že jsem pracovala na Krajském úřadě v Ústí nad Labem a měla pravidelný plat, nežádala jsem o stipendia.“* (informant č. 4).

#### **4.6 Shrnutí zjištěných skutečností a doporučení pro praxi**

Informanti pocházejí z rodin, kde jejich rodiče ve čtyřech případech mají jen základní vzdělání a v dalších čtyřech případech je vzdělání rodičů střední odborné, v jednom případě to je středoškolské vzdělání. Rodiče informantů byli anebo jsou zaměstnaní. Můžeme tedy tvrdit, že to jsou rodiny ze střední vrstvy romských rodin. Mají vytvořený sociální kapitál.

Tyto rodiny jeví zájem o vyšší vzdělání svých dětí a předpokládají, že jim vyšší vzdělání zajistí řádné zaměstnání, což znamená stálý příjem a vcelku klidný život. O tomto faktu respondent č. 5 uvedl: *„I když moji rodiče měli jen základní vzdělání, vždy mi říkali, že bez vzdělání ničeho v životě nedosáhneš. Musím přiznat, že měli pravdu.“* Informant č. 4 uvádí: *„Otec vystudoval strojní průmyslovku, maturoval v roce 1968. Díky tomu procoval, jako vedoucí materiálně – technického zásobování v Setuze v Ústí nad Labem. Poté podnikal a zaměstnával dvacet lidí. Nyní je v důchodu, a je mým velkým vzorem.“*

Dále z výzkumu je patrné, že respondenti, kteří docházeli do mateřské školy, což byla polovina z respondentů, neměli větší problémy při přechodu do základní školy. Informant č. 1 uvedl: „*do mateřské školy jsem chodila určitě, protože matka pracovala....*“ Informant č. 2 uvádí „*Docházela jsem do mateřské školky i do jeslí. Na základní škole se rodiče se mnou učili pravidelně a dbali na to, abych měla do školy vše, jak má být...a dodává... a já měla až do 9. třídy samé jedničky.*“

Z výzkumu vyplývá také fakt, že největším motivací pro studium na vysoké škole je **zaměstnání**, které zajistí informantům finanční zabezpečení pro sama sebe nebo rodiny. Dalším faktorem je **společenské postavení**, jak v romské komunitě, tak v celé společnosti. K tomuto uvádí informant č. 6: „*Vzdělání mi přineslo do života slušnou práci, více placenou, lepší postavení v komunitě, ve společnosti pocit něčeho, co jsem chtěl v životě dokázat.....*“ Informant č. 8, který je nejmladším informantem, nezažil socialistické zřízení a je tedy ovlivněn jen nynějším demokratickým systémem uvedl: „*Vidím lepší pracovní místo, které jsou lépe ohodnocena a samozřejmě jsou s tím spojené další věci, jako například poznání významných lidí, vést spořádaný život a plnit si své sny.*“

Překvapivé bylo zjištění po provedení rozhovorů, že informanti, ve větší míře studovali vysoké školy ve formě dálkového studia při zaměstnání. Tudiž nevyužívali nabízených finanční dotací, které mohou pomoci řešit finanční výdaje spojené se studiem na vysokých školách. Z celkového počtu osmi respondentů, což nebyl reprezentativní vzorek, byla jen jedna informantka, která studovala vysokou školu v denním studiu. Tato respondentka využila stipendia pro romské studenty vysokých škol a navíc se aktivně zapojila do činnosti organizace, která je administrátorem projektů zaměřených na pomoc romským studentům středních a vysokých škol.

Z výzkumu bylo také zjištěno, že informanti necítili žádné projevy rasismu, nebo projevu nechuti pomoci studentům ze strany pedagogů, ale občas od spolužáků na základních školách ano. Na středních školách to bylo bez problémů. Informant č. 3 se k tomuto vyjádřila takto: „*Na sociálně správně střední školu jsem se přihlásila, protože se tam hlásily moje kamarádky. Nebyli to Romky. S jednou jsem vystudovala celou střední školu. Druhou školu jsem měla napsanou Obchodní akademii. S*

*kamarády jsme si vždy povídali o tom, co budeme dělat, až dostudujeme. Chtěli jsme pracovat na úřadě, protože jsme měli za to, že to je dobře placená práce a je to dobré postavení ve společnosti. Jako mladá holka jsem vždy snila, když jsem šla okolo okresního úřadu, protože jsme u něj bydleli, o práci v kanceláři.“ Informantka pracuje na úřadě, splnil se její sen.*

**K uvedeným skutečnostem mám následující doporučení:**

- Doporučuji legislativně zajistit povinnou docházku dětí od 4 klet do mateřské školy, nebo do předškolních ročníků (tzv. „nultých“ ročníků), které nebudou zřizovány na speciálních školách, ale na základních školách.
- Pedagogové musí absolvovat školení v multikulturní oblasti a seznamovat se s odlišnostmi různých národnostních menšin.
- Neziskový sektor, který má ve své činnosti vzdělávání romských dětí, musí využívat romské středoškoly při doučování dětí na základních školách.
- Doporučuji provádět afirmativní akce při zaměstnávání středoškolsky vzdělaných romských absolventů. Toto opatření bude mít za účel propagaci vzdělanosti v romské komunitě. Když uvidí příbuzní, že jeden z rodiny po zisku patřičného vzdělání získá i zaměstnání, bude to mít pozitivní dopad na Romy.
- Provádět osvětu ve společnosti a mediálně propagovat pozitivní fakta o vzdělaných Romech a poukazovat v médiích na jejich uplatnění se ve společnosti.
- Vytvoření romské reprezentace, která by se snažila o celosvětovou kampaň za odstranění předsudků ve společnosti.

Je velmi obtížné ke zjištěným skutečnostem dát účinná doporučení, ale myslím si, že tato opatření by byli nápomocny při motivaci samotných Romů ke

studiu na vysokých školách. V případě, že Rom získá zaměstnání za svou vykonanou práci dostává řádnou mzdu a tudíž je možné, aby jeho rodina žila v běžných podmínkách, jako řádní občané z většinové společnosti, jedině tak je možné nabízet řešení na cestu při integraci zbylé části romské menšiny, která zatím nezměnila svůj názor na potřebu zaměstnání.

## **Závěr**

Chování a reakce ve vztahu k Romům spočívá ve velké míře v nevědomosti, v předsudcích a negativních stereotypích, které se vytvořily během staletí. Je třeba rozlišovat poznatky o historii, etnografii, kultuře a jazyce Romů. Znalost určitých historických souvislostí je základním předpokladem pochopení současné situace Romů.

Romové jsou největší teritoriálně nevázanou menšinou v Evropě. Jejich počet zde dosahuje zhruba sedmi až osmi milionů. V České republice je uváděn odborným odhadem počet 300 000 tisíc obyvatel romské národnosti. Od roku 1991 jsou národnostní menšinou.

Ve své bakalářské práci jsem chtěl odkrýt některé životní příběhy Romů vysokoškolsky vzdělaných. Zjistit, co bylo jejich hlavním impulsem při cestě plné nových změn vedoucí k vyššímu vzdělání. V rámci výzkumného šetření jsem se snažil zajistit odpovědi na dílčí otázky a v neposlední řadě zjistit, co by dalším budoucím romským studentům vysokých škol umožnilo dosáhnout zvoleného si cíle.

Domnívám se, že tato bakalářské práce může částečně pomoci při hledání motivace pro studium Romů na vysokých školách. Dalším zjištěním bylo, že studenti vysokých škol mají pocit potřeby, jak pro romskou komunitu, tak pro většinovou společnost. Chtějí být nápomocní při rozhodování o osudech romské menšiny v České republice. Ale aby toto vše se mohlo odehrávat v České republice, aby Romové mohli být prospěšní své zemi, kde se narodili a žijí, už nyní se snaží ve spolupráci se státními institucemi spolupracovat na programech, nařízeních a zákonech, které tyto kroky pomohou uskutečnit.

Nesmím zapomenout uvést nově schválenou „Strategii sociálního začleňování na roky 2014 – 2020“, kde jsou v bodě č. 1 uvedeny kroky, které mají vést ke zvýšení vzdělanosti mezi Romy. Svým schválením Vláda České republiky dala jasně najevo, že má zájem, aby se vzdělanost romské menšiny v České republice

zvýšila a pomohla Romům při překonávání těžkostí při zisku kvalitních pracovních pozic a hlavně při zvládnutí běžného života, který je v dnešním evropském měřítku náročný, vzhledem k novým technologiím v průmyslu, ale i v ostatních odvětvích hospodářství.

Dovolím si tedy zde uvést jen základní strategie, které mají naplnit cíle Strategie sociálního začlenění romské menšiny do společnosti v oblasti vzdělávání. Jsou jimi např. podpora rovného přístupu ke vzdělání v hlavním vzdělávacím proudu, dalším nástrojem ke zvýšení vzdělanosti u Romů je zajištění předškolního vzdělávání dětí v předškolním věku, což má veliký význam. Z výzkumu je patrné, že děti, které už nyní navštěvují nebo navštěvovaly mateřské školy, nemají problém při přechodu do základních škol. Splňují předpoklady pro vstup do hlavního vzdělávacího proudu právě pro kvalitní přípravu v mateřských školách na vstup do základní školy.

Dalšími metami, které jsou uvedeny ve strategii, jsou odstranění praxe nesprávného zařazování romských dětí do vzdělávání s nižšími vzdělávacími ambicemi, zajištění základních podmínek pro zvýšení vzdělanosti Romů. Je důležité zaměřit se na podporu Romů při dosahování sekundárního a terciárního vzdělávání. Romští žáci a studenti čelí značným překážkám při dosahování sekundárního a terciárního vzdělání. Těmito překážkami se zabývá Strategie boje proti sociálnímu vyloučení (Priorita 4.5.4.: Posílení kvality profesní přípravy a podpora středního školství). Zde jsou navržena opatření, která zahrnují například zlepšení přípravy na volbu povolání na základních školách, vytvoření minimální závazné podpory studentům středních škol a další. Tato opatření budou nadále sledována v rámci naplňování Romské strategie 2020. Bez zvláštních, zacílených pozitivních opatření, však nelze předpokládat rychlejší vyrovnávání propasti mezi vzdělanostní úrovní většiny a Romů.

## Resumé

Ve výzkumném šetření v rámci své bakalářské práce jsem se pokusil zjistit odpověď na vytýčené cíle výzkumu. Mým hlavním cílem bylo zjistit, co je motivací romských studentů při studiu na vysokých školách v České republice. Dále jsem hledal odpovědi na otázky, které měly za úkol zjistit skutečnosti spojené se studiem romských studentů na vysokých školách.

Struktura mé bakalářské práce je rozdělena na část popisnou a na část výzkumnou. V popisné části jsem stručně popsal tyto témata: historii Romů, a jejich původ. Život Romů v 19. století, za druhé světové války. Dalším bodem v popisné části jsou informace o životě romské menšiny v období komunistického režimu a v současnosti. Popisuji zde vzdělávací systémy Romů v České republice, stipendijní procesy určené pro romské studenty a orgány státu, které jsou nápomocní při integraci Romů do společnosti. Snažím se tak čtenáři dát stručně, ale výstižně určitou představu o co nejširším záběru historických, národních procesů, jejíž alespoň částečná znalost by měla být nápomocna pro pochopení souvislostí ve zjištěných skutečnostech, které jsem pak dále popsal ve výzkumné části mé bakalářské práce.

Ve výzkumné části se snažím nalézt odpovědi na jednotlivé výzkumné cíle, které jsem si vytýčil na začátku tvorby této bakalářské práce. Pevně věřím v to, že se mi pomocí kvalitativního výzkumu podařilo odpovědět na všechny vznesené otázky a že se mi dokonce podařilo zjistit ještě další zajímavé skutečnosti, které jsou úzce spojeny s vytýčenými cíli.

## Sumarry

In the thesis I tried to find out the answer to the Goals of research. My main goal was to find out what is the motivation of Roma students studying at universities in the Czech Republic. Then I looked for answers to questions that were designed to ascertain the facts related to Roma students at universities.

The structure of my thesis is divided into descriptive and the research part. In the descriptive section, I briefly describe these topics: history of the Roma and their origin . Roma life in the 19th century , during the Second World War. Another point in the specification are Informationabout life of the Roma during the communist regime and the present. I describe the educational systems of the Roma in the Czech Republic , scholarship processes designed for Roma students and state authorities , assisted in the integration of Roma into society. We strive to give readers a brief but concise some idea of what widest range of historical, national processes , which at least partial knowledge should be helpful for understanding the kontekst in the findings , which I then further described in the research part of my thesis . In the research I try to find answers to the research goals I have set for the beginning of the creation of this thesis. I firmly believe in that I use a qualitative research managed to answer all the questions raised and I even managed to find even more interesting facts that are closely associated with the outlined goals .

## **Seznam použitých zkratek**

**MŠMT** – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR

**RVZRM** – Rada vlády ČR pro záležitosti romské menšiny

## Seznam použitých zdrojů

- BYSTRÝ, Tomáš. *Romští středoškoláci se opět připravují na zkoušky na vysoké školy* [online]. 29.1.2011 [cit. 2014-03-30]. Romové v České republice. Romské vysílání "O Roma vakeren" - "Romové hovoří". Dostupné z WWW: <<http://romove.radio.cz/cz/clanek/23705>>.
- *Člověk v tísní, společnost při ČT, Romové*. [online]. 2002 [cit. 2014-03-29]. Interkulturní vzdělávání, příručka nejen pro středoškolské pedagogy. Praha: Projekt Varianty, 2002. Dostupné z WWW: <<http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/pgps/ikvz/podkapitoly/b02romove.pdf>>
- HANZAL, Jiří. *Cikáni na Moravě v 15. až 18 století*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství lidových novin, 2004. 204 s. ISBN 80-7106-508-0.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní metody a aplikace*. 1.vyd. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.
- LHOTKA, Petr. *Původ Romů a jejich příchod do Evropy*. [online]. 27.10.2010 [cit. 2014-03-30]. Muzeum romské kultury Dostupné z WWW: <<http://romove.radio.cz/cz/clanek/23705>>.
- *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR* [online]. 2013 [cit. 2014-03-29]. Stipendijní program REF pro romské vysokoškolské studenty. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/stipendijni-program-ref-pro-romske-vysokoskolske-studenty?highlightWords=roma+2014>>.
- MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2006. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
- *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. 16.12.1992 [cit. 2014-03-31]. Ústava České republiky. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>>.
- *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. 16.12.1992 [cit. 2014-03-31]. Listina základních práv a svobod. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>>.
- SOCIOKLUB. *Romové v České republice*. 1.vyd. Praha: Socioklub, 1999. 558 s. ISBN 80-902260-7-8.

- *Vláda České republiky* [online]. 12.7.2006 [cit. 2014-03-31]. Romský Holocaust. Dostupné z WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/romsky-holocaust/lety-u-pisku-18477/>>.
- *Vláda České republiky* [online]. [cit. 2014-03-31]. Dekáda Romské inkluze 2005-2015. Dostupné z WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dekada-romske-inkluze/dekada-romske-inkluze-74018/>>.
- *Vláda České republiky* [online]. 2012 [cit. 2014-04-02]. Informace plnění usnesení vlády týkajících se integrace romské menšiny a aktivního postupu státní správy při uskutečňování opatření přijatých souvisejícími usneseními vlády ke dni 31. prosince 2012. Dostupné z WWW: <[http://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/II\\_Informace\\_2012\\_f.doc](http://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/II_Informace_2012_f.doc)>.
- *Vláda České republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-04-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/pracovni-skupiny/pracovni-skupiny-74020/>>.
- *Vláda České republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-03-31]. Dostupné z WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/zalezitosti-romske-komunity/uvod-5779/>>.
- *Vláda České republiky* [online]. 2006 [cit. 2014-03-31]. Dostupné z WWW: <[http://www.mkc.cz/img/otevrena\\_skola/ke\\_stazeni/koncepce\\_dlouhodobosti\\_integrace\\_romu.doc](http://www.mkc.cz/img/otevrena_skola/ke_stazeni/koncepce_dlouhodobosti_integrace_romu.doc)>
- Slovo 21 [online]. 1.11.2003 [cit. 2014-03-29]. Romské projekty. Můžeme jít dál II. Dostupné z WWW: <<http://www.slovo21.cz/index.php/extensions/jdeme-dlouhou-cestou>>
- STRAUSS, Anselm. CORBINOVÁ, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert, 1999. 196 s. ISBN 80- 85834-60.
- *Stručně a jasně* [online]. 8.11.2013. [cit. 2014-03-30]. Stipendia mají zvýšit počet romských vysokoškoláků. Dostupné z WWW: <<http://www.strucnejasne.cz/ostatni/stipendia-maji-zvysit-pocet-romskych-vysokoskolaku>>.
- ŠAVELKOVÁ, Livia. SCHIROVÁ, Klára. *Učitelé bez titulu*. Romano Džaniben: Časopis romistických studií, roč.7. č. 3/2000, s. 35-43. ISSN 1210-8545.
- ŠOTOLOVÁ, Eva. *Příchod Romů do Evropy*. In: *Romové - reflexe problému*. Soubor textů k romské problematice. 1. Vyd. Praha: SOFIS - Sdružení pro humanitní výchovu a vzdělávání, 1997, s. 52 - 106. ISBN 80-902439-0-8.

- ŠOTOLOVÁ, Eva. *Vzdělávání Romů*. 1.vyd. Praha: Grada, 2000. 96 s. ISBN 80-7169-528-9.
- *Vzdělávání 2020* [online]. 2004 [cit. 2014-03-31]. Koncepce (projekt) včasné péče o děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí v oblasti vzdělávání Dostupné z WWW: <[http://www.vzdelavani2020.cz/images\\_obsah/dokumenty/knihovna-koncepci/akcni-plan-vcasna-pece/intextkoncepcevcasnepece.pdf](http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/knihovna-koncepci/akcni-plan-vcasna-pece/intextkoncepcevcasnepece.pdf)>.
- Zákon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání Školský zákon, v platném znění.

## **Přílohy**

### **Seznam příloh:**

**Příloha č. 1:** Výsledky dotačního programu na podporu sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol a studentů VOŠ na období leden až červen 2015.

**Příloha č. 2:** Rozhovory s respondenty

**Příloha č. 3:** Zásady dlouhodobé Koncepce romské integrace do roku 2025

Zdroj: <http://www.msmt.cz/file/3304>

## **Příloha č. 1**

**Výsledky dotačního programu na podporu sociálně znevýhodněným romských  
žáků středních škol a studentů VOŠ a konzervatoří za období  
leden - červen 2015**

| evid. č.     | Název                                                                                                    | Ulice              | čp/co  | Město              | Výše dotace Kč | Počet žáků, studentů |
|--------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|--------|--------------------|----------------|----------------------|
| 001/p15/2014 | Bezpečnostně právní akademie, s.r.o., střední škola                                                      | 17. listopadu      | 177    | Malé Svatoňovice   | 5 000,00       | 1                    |
| 002/p15/2014 | Bezpečnostně právní akademie Ostrava, s.r.o., střední škola                                              | Sládečkova         | 393    | Ostrava            | 5 000,00       | 1                    |
| 003/p15/2014 | Vyšší odborná škola stavební a Střední průmyslová škola stavební arch. Jana Letzela, Náchod, Pražská 931 | Pražská            | 931    | Náchod             | 4 000,00       | 1                    |
| 004/p15/2014 | Soukromá obchodní akademie, spol. s r. o.                                                                | Svatováclavská     | 1404   | Žatec              | 5 000,00       | 1                    |
| 005/p15/2014 | Vyšší odborná škola a Střední škola technická Česká Třebová                                              | Habrmanova         | 1540   | Česká Třebová      | 10 000,00      | 2                    |
| 006/p15/2014 | Soukromá střední odborná škola manažerská a zdravotnická s.r.o.                                          | Slovácká           | 322    | Břeclav            | 17 000,00      | 3                    |
| 007/p15/2014 | Třinecká obchodní akademie, spol. s r.o.                                                                 | Beskydská          | 1140   | Třinec             | 6 000,00       | 1                    |
| 008/p15/2014 | Střední odborné učiliště zemědělské a služeb, Dačice, nám. Republiky 86                                  | nám. Republiky     | 86     | Dačice             | 40 000,00      | 9                    |
| 009/p15/2014 | Vyšší odborná škola a Střední škola, Varnsdorf, příspěvková organizace                                   | Bratislavská       | 2166   | Varnsdorf          | 199 200,00     | 44                   |
| 010/p15/2014 | Obchodní akademie Praha, s.r.o.                                                                          | Vinořská           | 163    | Praha 9 - Satalice | 5 000,00       | 1                    |
| 012/p15/2014 | Střední odborná škola MORAVA o.p.s.                                                                      | Řehořova           | 5      | Brno               | 19 000,00      | 4                    |
| 013/p15/2014 | Gymnázium, Roudnice nad Labem, Havlíčkova 175, příspěvková organizace                                    | Havlíčková         | 175    | Roudnice nad Labem | 5 000,00       | 1                    |
| 014/p15/2014 | Střední průmyslová škola stavební a Obchodní akademie, Kadaň, Komenského 562, příspěvková organizace     | Komenského         | 562    | Kadaň              | 6 500,00       | 2                    |
| 015/p15/2014 | Církevní střední zdravotnická škola s.r.o                                                                | Grohova            | 14/16  | Brno               | 4 000,00       | 1                    |
| 016/p15/2014 | Střední odborná škola InterDACT s.r.o.                                                                   | Pionýrů            | 2806   | Most               | 5 000,00       | 1                    |
| 017/p15/2014 | Střední odborná škola a Střední odborné učiliště, Hustopeče, Masarykovo nám. 1                           | Masarykovo nám. 1  | 136    | Hustopeče          | 6 000,00       | 1                    |
| 019/p15/2014 | Soukromá střední odborná škola Hranice, s.r.o.                                                           | Jaselská           | 832    | Hranice            | 5 000,00       | 1                    |
| 020/p15/2014 | Střední průmyslová škola keramická a sklářská Karlovy Vary                                               | Nám. 17. listopadu | 710/12 | Karlova Vary       | 4 000,00       | 1                    |
| 021/p15/2014 | Střední škola technická a dopravní, Ostrava-Vítkovice, příspěvková organizace                            | Moravská           | 964    | Ostrava-Vítkovice  | 5 000,00       | 1                    |

|              |                                                                                                                  |                |       |                       |            |    |
|--------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|-------|-----------------------|------------|----|
| 023/p15/2014 | Střední odborná škola, Bruntál, příspěvková organizace                                                           | Krnovská       | 9     | Bruntál               | 42 000,00  | 8  |
| 024/p15/2014 | Střední škola polytechnická, Olomouc, Rooseveltova 79                                                            | Rooseveltova   | 79    | Olomouc               | 5 000,00   | 1  |
| 025/p15/2014 | Střední odborné učiliště a Střední odborná škola SČMSD, Lomnice u Tišnova, s.r.o.                                | Palackého      | 35    | Lomnice               | 6 000,00   | 1  |
| 026/p15/2014 | Speciální střední škola a základní škola Žamberk                                                                 | Tyršova        | 214   | Žamberk               | 18 800,00  | 4  |
| 027/p15/2014 | Odborné učiliště a Praktická škola, Lipová - lázně 458                                                           | Lipová-lázně   | 458   | Lipová-lázně          | 254 000,00 | 54 |
| 028/p15/2014 | Střední škola a Základní škola, Nové Město nad Metují                                                            | Husovo nám.    | 1218  | Nové Město nad Metují | 92 000,00  | 19 |
| 029/p15/2014 | Střední odborná škola a Střední odborné učiliště strojírenské a stavební, Jeseník, Dukelská 1240                 | Dukelská       | 1240  | Jeseník               | 16 000,00  | 3  |
| 030/p15/2014 | Odborné učiliště a Praktická škola, Nový Jičín, příspěvková organizace                                           | Sokolovská     | 45    | Nový Jičín            | 21 200,00  | 6  |
| 031/p15/2014 | Gymnázium, střední odborná škola, střední odborné učiliště a vyšší odborná škola, Hořice                         | Husova         | 1414  | Hořice                | 7 000,00   | 1  |
| 032/p15/2014 | Střední průmyslová škola elektrotechnická a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, spol. s r.o. | Svatováclavská | 1404  | Žatec                 | 4 000,00   | 1  |
| 033/p15/2014 | Střední průmyslová škola, Hronov, Hostovského 910                                                                | Hostovského    | 910   | Hronov                | 3 400,00   | 1  |
| 034/p15/2014 | Odborné učiliště a Praktická škola, Mohelnice, Vodní 27                                                          | Vodní          | 27    | Mohelnice             | 4 000,00   | 1  |
| 035/p15/2014 | Soukromá střední škola pro marketing a ekonomiku podnikání, s. r. o.                                             | E. Basse       | 1142  | Most                  | 11 000,00  | 2  |
| 036/p15/2014 | Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené, Valašské Meziříčí, Vsetínská 454          | Vsetínská      | 454   | Valašské Meziříčí     | 37 700,00  | 8  |
| 037/p15/2014 | Střední škola, Odry, příspěvková organizace                                                                      | Sokolovská     | 1/647 | Odry                  | 13 000,00  | 3  |
| 038/p15/2014 | Severočeská střední škola s.r.o.                                                                                 | Bělehradská    | 58    | Ústí nad Labem        | 19 000,00  | 4  |
| 039/p15/2014 | Odborné učiliště, Cvrčovice 131                                                                                  | Cvrčovice      | 131   | Pohořelice            | 14 300,00  | 3  |
| 040/p15/2014 | Střední odborné učiliště, Lázně Bělohrad, Zámecká 478                                                            | Zámecká        | 478   | Lázně Bělohrad        | 4 000,00   | 1  |
| 041/p15/2014 | Střední odborná škola Olomouc spol. s r. o.                                                                      | Řepčinská      | 239   | Olomouc               | 8 000,00   | 2  |
| 042/p15/2014 | Střední škola řemesel Kunice, příspěvková organizace                                                             | Na Návsi       | 60    | Kunice                | 6 000,00   | 1  |

|              |                                                                                                                                           |                |       |                        |           |   |
|--------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|-------|------------------------|-----------|---|
| 043/p15/2014 | Gymnázium Palackého a Střední odborná škola živnostenská Přerov, s.r.o.                                                                   | Palackého      | 1380  | Přerov I - Město       | 17 000,00 | 4 |
| 044/p15/2014 | Soukromá střední škola a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Č.Budějovice, s.r.o.                                             | Jeronýmová     | 28    | České Budějovice       | 7 000,00  | 1 |
| 045/p15/2014 | Střední zdravotnická škola, Ústí nad Orlicí, Smetanova 838                                                                                | Smetanova      | 838   | Ústí nad Orlicí        | 5 000,00  | 1 |
| 046/p15/2014 | Střední odborná škola zdravotnická a Střední odborné učiliště, Český Krumlov, Tavírna 342                                                 | Tavírna        | 342   | Český Krumlov          | 11 000,00 | 2 |
| 047/p15/2014 | Odborné učiliště a Praktická škola, Brno, Lomená 44                                                                                       | Lomená         | 530   | Brno                   | 11 000,00 | 2 |
| 048/p15/2014 | Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická Emanuela Pöttinga a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Olomouc | Pöttingova     | 624   | Olomouc                | 8 000,00  | 1 |
| 049/p15/2014 | Střední škola sociální PERSPEKTIVA a Vyšší odborná škola s. r. o.                                                                         | Mírová         | 218/6 | Dubí III - Pozorka     | 65 000,00 | 9 |
| 050/p15/2014 | Střední zdravotnická škola a Obchodní akademie, Rumburk, příspěvková organizace                                                           | Františka Nohy | 959   | Rumburk                | 14 000,00 | 3 |
| 051/p15/2014 | Střední škola informatiky, elektrotechniky a řemesel Rožnov pod Radhoštěm                                                                 | Školní         | 1610  | Rožnov pod Radhoštěm   | 7 000,00  | 1 |
| 052/p15/2014 | Hotelová škola, Frenštát pod Radhoštěm, příspěvková organizace                                                                            | Mariánská      | 252   | Frenštát pod Radhoštěm | 6 000,00  | 1 |
| 053/p15/2014 | Střední odborná škola pedagogická, gymnázium a vyšší odborná škola Karlovy Vary                                                           | Lidická        | 40    | Karlovy Vary           | 12 000,00 | 2 |
| 054/p15/2014 | Vyšší policejní škola a Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Holešově                                                            | Zlínská        | 991   | Holešov                | 33 000,00 | 6 |
| 055/p15/2014 | Střední škola obchodu, služeb a řemesel a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, Tábor, Bydlišského 2474                        | Bydlišského    | 2474  | Tábor                  | 4 000,00  | 1 |
| 056/p15/2014 | Integrovaná střední škola Moravská Třebová                                                                                                | Brněnská       | 1405  | Moravská Třebová       | 8 000,00  | 2 |
| 057/p15/2014 | Odborné učiliště Kanina                                                                                                                   | Kanina         | 57    | Mšeno                  | #####     | 5 |
| 058/p15/2014 | Střední škola technická a řemeslná, Nový Bydžov, Dr. M. Tyrše 112                                                                         | Dr.M.Tyrše     | 112   | Nový Bydžov            | 24 000,00 | 5 |
| 059/p15/2014 | Střední odborná škola obchodu a služeb, Olomouc, Štursova 14                                                                              | Štursova       | 14    | Olomouc                | 10 200,00 | 3 |
| 060/p15/2014 | Střední škola obchodu a služeb, Teplice, příspěvková organizace                                                                           | Alejší         | 12    | Teplice                | 38 000,00 | 7 |

|              |                                                                                                                                                                  |                      |      |                        |           |    |
|--------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------|------|------------------------|-----------|----|
| 062/p15/2014 | Mateřská škola, Základní škola, Střední škola a Dětský domov, Vyškov, sídl. Osvobození 55                                                                        | sídl. Osvobození     | 55   | Vyškov                 | 7 700,00  | 2  |
| 063/p15/2014 | Střední odborná škola obchodu, provozu hotelů a střední odborné učiliště s.r.o.                                                                                  | nábřeží Jana Palacha | 20   | Karlovy Vary           | 4 000,00  | 1  |
| 064/p15/2014 | Střední škola zemědělství a služeb, Město Albrechtice, příspěvková organizace                                                                                    | Nemocniční           | 117  | Město Albrechtice      | 11 400,00 | 3  |
| 065/p15/2014 | Střední škola oděvní, služeb a ekonomiky, Červený Kostelec, 17. listopadu 1197                                                                                   | 17.listopadu         | 1197 | Červený Kostelec       | 4 000,00  | 1  |
| 066/p15/2014 | Střední škola obchodu a služeb s.r.o.                                                                                                                            | Velká Hradební       | 19   | Ústí nad Labem         | 60 400,00 | 16 |
| 067/p15/2014 | Střední škola zahradnická a technická Litomyšl                                                                                                                   | T.G.Masaryka         | 659  | Litomyšl               | 6 000,00  | 1  |
| 068/p15/2014 | Gymnázium a Střední odborná škola, Rýmařov, příspěvková organizace                                                                                               | Sokolovská           | 466  | Rýmařov                | 16 000,00 | 3  |
| 069/p15/2014 | Střední odborná škola lesnická a strojírenská Šternberk                                                                                                          | Opavská              | 55   | Šternberk              | 5 000,00  | 1  |
| 070/p15/2014 | Střední odborná škola a Gymnázium Staré Město                                                                                                                    | Velehradská          | 1527 | Staré Město            | 7 600,00  | 2  |
| 071/p15/2014 | Dvouletá katolická střední škola                                                                                                                                 | Vítkova              | 15   | Praha 8                | 4 000,00  | 1  |
| 072/p15/2014 | Střední škola obchodu, řemesel, služeb a Základní škola, Ústí nad Labem, příspěvková organizace                                                                  | Keplerova            | 7    | Ústí nad Labem         | 25 500,00 | 7  |
| 073/p15/2014 | Integrovaná střední škola, Slavkov u Brna, Tyršova 479                                                                                                           | Tyršova              | 479  | Slavkov u Brna         | 9 000,00  | 2  |
| 074/p15/2014 | Gymnázium a Střední odborná škola, Hostinné, Horská 309                                                                                                          | Horská               | 309  | Hostinné               | 3 600,00  | 1  |
| 075/p15/2014 | Vyšší odborná škola ekonomická, sociální a zdravotnická, Obchodní akademie, Střední pedagogická škola a Střední zdravotnická škola, Most, příspěvková organizace | Zd. Fibicha          | 2778 | Most                   | 7 000,00  | 1  |
| 076/p15/2014 | Obchodní akademie a Vyšší odborná škola sociální, Ostrava-Mariánské Hory, příspěvková organizace                                                                 | Karasova             | 16   | Ostrava-Mariánské Hory | 8 000,00  | 1  |
| 077/p15/2014 | Střední průmyslová škola Edvarda Beneše a Obchodní akademie Břeclav                                                                                              | nábř. Komenského     | 1    | Břeclav                | 18 000,00 | 5  |
| 078/p15/2014 | Střední škola potravinářská, obchodu a služeb Brno                                                                                                               | Charbulova           | 106  | Brno                   | 12 000,00 | 3  |
| 079/p15/2014 | Střední odborné učiliště a Střední odborná škola SČMSD, Žatec, s.r.o.                                                                                            | Hošťálkovo náměstí   | 132  | Žatec                  | 20 000,00 | 4  |
| 080/p15/2014 | Střední škola gastronomie a farmářství Jeseník                                                                                                                   | U Jatek              | 916  | Jeseník                | 32 000,00 | 7  |

|              |                                                                                                                     |                           |         |                     |           |    |
|--------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------|---------|---------------------|-----------|----|
| 081/p15/2014 | Evropská obchodní akademie, Děčín I, Komenského náměstí 2, příspěvková organizace                                   | Komenského náměstí        | 2       | Děčín I             | 10 000,00 | 2  |
| 082/p15/2014 | Střední škola, Olomouc-Svatý Kopeček, B. Dvorského 17                                                               | B. Dvorského              | 5       | Olomouc-Sv. Kopeček | 4 000,00  | 1  |
| 083/p15/2014 | Pražská taneční konzervatoř a střední odborná škola, s.r.o.                                                         | Laudova                   | 1024    | Praha 6 - Řepy      | 7 000,00  | 1  |
| 084/p15/2014 | Střední odborná škola a Střední odborné učiliště, Česká Lípa, 28.října 2707, příspěvková organizace                 | 28. října                 | 2707    | Česká Lípa          | 4 000,00  | 1  |
| 085/p15/2014 | Střední odborná škola a Střední odborné učiliště obchodu a služeb, Chrudim, Čáslavská 205                           | Čáslavská                 | 205     | Chrudim             | 5 000,00  | 1  |
| 086/p15/2014 | Vyšší odborná škola zdravotnická a Střední škola zdravotnická, Ústí nad Labem, Palachova 35, příspěvková organizace | Palachova                 | 35      | Ústí nad Labem      | 6 000,00  | 1  |
| 087/p15/2014 | Střední škola služeb a podnikání, Ostrava-Poruba, příspěvková organizace                                            | Příčná                    | 1108    | Ostrava-Poruba      | 9 400,00  | 3  |
| 088/p15/2014 | Střední průmyslová škola stavební Pardubice                                                                         | Sokolovská                | 148     | Rybitví             | 6 000,00  | 1  |
| 089/p15/2014 | Střední odborné učiliště, Kyjov, Havlíčkova 1223/17                                                                 | Havlíčková                | 1223/17 | Kyjov               | 17 700,00 | 4  |
| 090/p15/2014 | Střední škola - Centrum odborné přípravy technické Uherský Brod                                                     | Vlčnovská                 | 688     | Uherský Brod        | 5 000,00  | 1  |
| 091/p15/2014 | AHOL - Střední odborná škola, s.r.o.                                                                                | Náměstí Jiřího z Poděbrad | 301     | Ostrava-Vítkovice   | 9 000,00  | 2  |
| 092/p15/2014 | Střední odborná škola NET OFFICE Orlová, spol. s r.o.                                                               | Energetiků                | 144     | Orlová-Lutyně       | 4 000,00  | 1  |
| 093/p15/2014 | Odborné učiliště Chroustovice, Zámek 1                                                                              | Zámek                     | 1       | Chroustovice        | 57 100,00 | 12 |
| 094/p15/2014 | Odborné učiliště Kelč                                                                                               | nám. Osvoboditelů         | 1       | Kelč                | 22 300,00 | 5  |
| 095/p15/2014 | Střední odborné učiliště, Liběchov, Boží Voda 230                                                                   | Boží Voda                 | 230     | Liběchov            | 43 000,00 | 9  |
| 096/p15/2014 | Střední škola společného stravování, Ostrava - Hrabůvka, příspěvková organizace                                     | Krakovská                 | 1095    | Ostrava-Hrabůvka    | 5 900,00  | 2  |
| 097/p15/2014 | Odborné učiliště a Praktická škola, Černovice, Mariánské náměstí 72                                                 | Mariánské náměstí         | 72      | Černovice           | 4 000,00  | 1  |
| 098/p15/2014 | Střední škola technická a zemědělská, Nový Jičín, příspěvková organizace                                            | U Jezu                    | 7       | Nový Jičín          | 5 500,00  | 1  |
| 099/p15/2014 | AHOL - Střední škola gastronomie, turismu a lázeňství                                                               | Dušní                     | 1106    | Ostrava-Vítkovice   | 4 000,00  | 1  |

|              |                                                                                                                   |               |        |                  |           |    |
|--------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|--------|------------------|-----------|----|
| 100/p15/2014 | Střední odborná škola a střední odborné učiliště Nejdek                                                           | Rooseveltova  | 600    | Nejdek           | 14 800,00 | 3  |
| 101/p15/2014 | Odborné učiliště, Křenovice 8                                                                                     | Křenovice     | 8      | Kojetín          | 69 100,00 | 18 |
| 102/p15/2014 | Střední škola propagační tvorby a polygrafie, Velké Poříčí, Náchodská 285                                         | Náchodská     | 285    | Velké Poříčí     | 12 000,00 | 3  |
| 103/p15/2014 | Střední škola prof. Zdeňka Matějčka, Ostrava-Poruba, 17. listopadu 1123, příspěvková organizace                   | 17.listopadu  | 1123   | Ostrava-Poruba   | 12 000,00 | 3  |
| 104/p15/2014 | Střední průmyslová škola elektrotechnická, Mohelnice, Gen. Svobody 2                                              | Gen. Svobody  | 2      | Mohelnice        | 4 000,00  | 1  |
| 105/p15/2014 | Střední odborné učiliště, Lišov, tř. 5. května 3                                                                  | tř. 5. května | 3      | Lišov            | 13 000,00 | 3  |
| 106/p15/2014 | Odborné učiliště a Praktická škola, Hlučín, příspěvková organizace                                                | Čs.armády     | 336    | Hlučín           | 26 200,00 | 6  |
| 108/p15/2014 | Střední škola obchodní, České Budějovice, Husova 9                                                                | Husova        | 9      | České Budějovice | 10 000,00 | 2  |
| 109/p15/2014 | Střední škola hospodářská a lesnická, Frýdlant, Bělíkova 1387, příspěvková organizace                             | Bělíkova      | 1387   | Frýdlant         | 75 000,00 | 17 |
| 110/p15/2014 | I.Německé zemské gymnasium, základní škola a mateřská škola, o.p.s.                                               | Mendlovo nám. | 1/3, 4 | Brno             | 5 000,00  | 1  |
| 111/p15/2014 | Střední lesnická škola a Střední odborná škola sociální, Šluknov, příspěvková organizace                          | T.G.Masaryka  | 580    | Šluknov          | 26 000,00 | 6  |
| 112/p15/2014 | Střední škola, Trhové Sviny, Školní 709                                                                           | Školní        | 709    | Trhové Sviny     | 10 000,00 | 2  |
| 113/p15/2014 | Hotelová škola s.r.o.                                                                                             | Bosonožská    | 9      | Brno             | 4 000,00  | 1  |
| 114/p15/2014 | Gymnázium a Střední odborná škola, Podbořany, příspěvková organizace                                              | Kpt. Jaroše   | 862    | Podbořany        | 2 500,00  | 1  |
| 115/p15/2014 | Střední odborná škola vinařská a Střední odborné učiliště zahradnické, Valtice, Sobotní 116                       | Sobotní       | 116    | Valtice          | 4 000,00  | 1  |
| 116/p15/2014 | Konzervatoř, Teplice, Českobratrská 15, příspěvková organizace                                                    | Českobratrská | 15     | Teplice          | 4 000,00  | 1  |
| 117/p15/2014 | Střední odborné učiliště Svitavy                                                                                  | Nádražní      | 1083   | Svitavy          | 6 000,00  | 1  |
| 118/p15/2014 | Hotelová škola, Obchodní akademie a Střední průmyslová škola, Teplice, Benešovo náměstí 1, příspěvková organizace | Benešovo nám. | 604/1  | Teplice          | 11 500,00 | 3  |

|              |                                                                                                                        |                       |         |                        |           |    |
|--------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|---------|------------------------|-----------|----|
| 119/p15/2014 | Obchodní akademie a Střední odborná škola generála Františka Fajtla, Louny, příspěvková organizace                     | Osvoboditelů          | 380     | Louny                  | 17 000,00 | 5  |
| 120/p15/2014 | Základní škola a Praktická škola Chotěboř                                                                              | Hradební              | 529     | Chotěboř               | 4 000,00  | 1  |
| 121/p15/2014 | Střední škola gastronomie a služeb, Přerov, Šířava 7                                                                   | Šířava                | 7       | Přerov                 | 4 000,00  | 1  |
| 122/p15/2014 | Střední odborné učiliště, Hubálov 17                                                                                   | Hubálov               | 17      | Loukovec, pošta Loukov | 3 500,00  | 1  |
| 123/p15/2014 | Střední škola a Základní škola Lipník nad Bečvou, Osecká 301                                                           | Osecká                | 301     | Lipník nad Bečvou      | 5 000,00  | 1  |
| 124/p15/2014 | Integrovaná střední škola Stanislava Kubra, Středokluky, Školská 105                                                   | Školská               | 105     | Středokluky            | 8 000,00  | 2  |
| 125/p15/2014 | Střední odborná škola a Střední odborné učiliště, Roudnice nad Labem, Neklanova 1806, příspěvková organizace           | Neklanova             | 1806    | Roudnice nad Labem     | 75 000,00 | 15 |
| 126/p15/2014 | Střední odborné učiliště obchodní Prostějov, nám. Edmunda Husserla 1                                                   | nám. Edmunda Husserla | 1       | Prostějov              | 4 000,00  | 1  |
| 127/p15/2014 | Základní škola a Praktická škola, Kutná Hora, Na Náměti 417                                                            | Na Náměti             | 417     | Kutná Hora             | 4 000,00  | 1  |
| 128/p15/2014 | Integrovaná střední škola-Centrum odborné přípravy a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Valašské Meziříčí | Palackého             | 49      | Valašské Meziříčí      | 13 500,00 | 3  |
| 129/p15/2014 | Střední škola pro sluchově postižené a Odborné učiliště, Brno, Gellnerova 1                                            | Gellnerova            | 1       | Brno                   | 6 000,00  | 1  |
| 130/p15/2014 | Střední odborná škola cestovního ruchu, s.r.o. Pardubice, U Josefa 118                                                 | U Josefa              | 118     | Pardubice              | 6 000,00  | 1  |
| 131/p15/2014 | Střední škola řemesel a služeb, Děčín IV, Ruská 147, příspěvková organizace                                            | Ruská                 | 147     | Děčín IV               | 7 000,00  | 1  |
| 132/p15/2014 | Střední průmyslová škola Hranice                                                                                       | Studentská            | 1384    | Hranice                | 11 000,00 | 2  |
| 133/p15/2014 | Hotelová škola Vincenze Priessnitz, Jeseník, Dukelská 680                                                              | Dukelská              | 680     | Jeseník                | 5 000,00  | 1  |
| 134/p15/2014 | Soukromá obchodní akademie Opava s.r.o.                                                                                | Šrámkova              | 1457    | Opava 5                | 3 000,00  | 1  |
| 135/p15/2014 | Mezinárodní Konzervatoř Praha - International conservatory Prague, s.r.o.                                              | Olšanská              | 5       | Praha 1                | 26 000,00 | 4  |
| 136/p15/2014 | Gymnázium a Obchodní akademie, Orlová, příspěvková organizace                                                          | Masarykova            | 1313    | Orlová - Lutyně        | 4 000,00  | 1  |
| 137/p15/2014 | TRIVIS - Střední škola veřejnoprávní a Vyšší odborná škola prevence kriminality a krizového řízení Praha, s.r.o.       | Hovorčovická          | 1281/11 | Praha 8                | 5 000,00  | 1  |

|              |                                                                                                                |              |      |                       |           |     |
|--------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|------|-----------------------|-----------|-----|
| 138/p15/2014 | Střední průmyslová škola, střední odborná škola a střední odborné učiliště, Nové Město nad Metují, Školní 1377 | Školní       | 1377 | Nové Město nad Metují | 12 000,00 | 2   |
| 139/p15/2014 | Střední průmyslová škola a Střední odborná škola gastronomie a služeb, Most, příspěvková organizace            | Jana Palacha | 711  | Most                  | 17 000,00 | 3   |
| 140/p15/2014 | Střední škola stavební, Teplice, příspěvková organizace                                                        | Fr. Šrámka   | 1350 | Teplice               | 23 000,00 | 5   |
| 142/p15/2014 | Střední odborná škola Josefa Sousedíka Vsetín                                                                  | Benátky      | 1779 | Vsetín                | 10 300,00 | 3   |
| 143/p15/2014 | Střední odborné učiliště Toužim                                                                                | Plzeňská     | 330  | Toužim                | 12 000,00 | 3   |
| 144/p15/2014 | Střední odborné učiliště tradičních řemesel a Vyšší odborná škola, spol. s r.o.                                | Střední      | 59   | Brno                  | 7 000,00  | 1   |
| 145/p15/2014 | Dětský domov, Základní škola a Střední škola, Žatec, příspěvková organizace                                    | Pražská      | 808  | Žatec                 | 16 000,00 | 4   |
| 147/p15/2014 | Střední škola informatiky, poštovníctví a finančnictví Brno                                                    | Čichnova     | 23   | Brno-Komín            | 6 000,00  | 1   |
| 148/p15/2014 | Střední škola obchodu, řemesel a služeb Žamberk                                                                | Zámecká      | 1    | Žamberk               | 5 000,00  | 1   |
| 149/p15/2014 | Střední škola lodní dopravy a technických řemesel, Děčín VI, příspěvková organizace                            | Dělnická     | 15   | Děčín VI              | 6 000,00  | 1   |
| 150/p15/2014 | Střední škola potravinářská, Smiřice, Gen. Govorova 110                                                        | Gen.Govorova | 110  | Smiřice               | 7 700,00  | 3   |
| 151/p15/2014 | Střední odborná škola pro ochranu a obnovu životního prostředí - Schola Humanitas, Litvínov, Ukrajinská 379    | Ukrajinská   | 379  | Litvínov              | 6 000,00  | 1   |
| 152/p15/2014 | Střední škola technická, Most, příspěvková organizace                                                          | Dělnická     | 21   | Most                  | 5 000,00  | 1   |
| 153/p15/2014 | Střední odborná škola a Střední odborné učiliště, Vyškov, Sochorova 15                                         | Sochorova    | 552  | Vyškov                | 12 000,00 | 2   |
|              |                                                                                                                |              |      |                       |           | 517 |

## **Příloha č. 2**

### **Informant č. 1.**

**I: Narodila jsem se 20.10.1977 na východním Slovensku v Michalovcích. Jsem svobodná, nemám děti a k romské národnosti se hlásím.**

**T : Jaké bylo vaše rodinné prostředí?**

**I: Vyrůstala jsem v kompletní rodině jak s otcem, tak s matkou žijeme dodnes společně.**

**T: Jaké bylo zaměstnání vašich rodičů?**

**I: Otec je dělník a matka uklízečka na škole. Mají základní vzdělání. Prostor je tradiční pro tříčlennou rodinu. Otec je abstinents, občas na svátky si dá alkohol, ale jinak ne. Matka nepije nikdy.**

**T: Pamatujete si na mateřskou školu a jaké to po té bylo na základní škole?**

**R: do mateřské školky jsem určitě chodila, protože maminka pracovala. Na základní školu jsem měla odpor. Rodiče mě museli nutit se učit. Otec se semnou učil matematiku a matka se semnou učila český jazyk. Matka ráda čte. Do mateřské školy a základní jsem chodila v obci Březno. První třídu jsem opakovala. Ve škole jsem měla problém, ale nebylo to z důvodu jazyka.“**

**T: Jak si se cítila ve škole?**

**I: Ve škole jsem se cítila ne moc dobře. V obci Březno, kde je asi 500 obyvatel jsem chodila do školky a do základní školy. Příchodem na druhý stupeň se moje výsledky zlepšily. Patřila jsem k premiantům ve škole. Četla**

jsem už v pěti letech. Matka mě ke čtení vedla, protože je sama vášnivá čtenářka.

**T:** Mluvíte doma romsky?

**I:** Ne, ani rodiče doma nemluvili romsky.

**T:** Podle čeho jste si vybírala obor na střední škole?

**I:** Vzhledem k tomu, že jsem byla hodně nemocné dítě a měla jsem sen být kadeřnicí kosmetičkou, nicméně po poradě s doktorem, který tvrdil, že ty chemikálie by mě nedělali dobře, vybírala jsem tedy něco jiného. Podala jsem si dvě přihlášky a oni mě přijali na obě školy. První byla odborná škola, obor technicko-administrativní pracovníce bez maturity. Druhá škola byla taková škola odborná, z které se po roce stala obchodní akademií. Zde jsem patřila k nejlepším žákům. JUDr. Heřmánková byla ředitelka v roce 1994. Na škole sem neměla problémy, až na jeden incident, jinak mě spolužáci brali a učitelé také. Tato škola se ale musela změnit na obchodní akademií. Prvních 10 žáků s nejlepším prospěchem mohlo ihned přejít na akademií. Bylo to v Chomutově na Černovické ulici. JUDr. Heřmánková byla opět ředitelkou. Na konci prvního ročníku mi učitelé nedoporučovali zůstat na škole, kde bude obor s maturitou. Dokázat všem, že na to mám, měla jsem průměr asi 2,1. Třídní učitelka mi dala přihlášku na učiliště do Kadaně. Nicméně otec zašel do školy a povídal si s paní ředitelkou a jasně ji sdělil, že na to mám studovat obor s maturitou. Měla jsem povinnost, teď když ten otec toto sdělil ve škole.

Chtěla jsem dokázat, že „Já“ romská holka taky mám na to, že na to mám. Rok jsem strávila v knížkách a doma jsem třeba nemusela pomáhat. Moje kamarádky pomáhat musely.

**T:** Máte kamarády Romy?

**I: Ano mám, ale to vlastně byla příbuzná. Jinak jsem měla kamarádky Neromky.**

**T: Jak jste působila na své okolí?**

**R: no byla jsem pozitivním vzorem pro celou ulici. Bydleli jsme na Kadaňské ulici, kde bydlelo hodně Romů a dodnes bydlí a ti to vše semnou prožívali. Dospělí se ptali, pokaždé když nás potkali. Bylo to příjemné.**

**T: Vysoká škola?**

**I: Protože jsem se hlásila na vysokou školu v Ústí, kde jsem vyhořela na jazyku u přijímaček, po té jsem se hlásila na vysokou školu ekonomickou a zde jsem to také nezvládla. Požádala jsem o pomoc romského poradce, který mi sdělil informace a zprostředkoval kontakt se studijním oddělením Mezinárodní školy práva a podnikání v Praze. Zde mě přijali. Divil se romský poradce, že po těch neúspěších, stále chci studovat vysokou školu. Byla jsem na koleji. V Praze jsem poznala Romy, kteří studovali střední školy a vysoké škola viděla jsem, že touha po vzdělání je i u jiných Romů. Začala jsem pracovat v neziskových organizacích, jako je Romea, Slovo 21 a R. Mosty. Zde byli ti lidé, kteří mě motivovali ke studiu.**

**T: Jakým způsobem jste si financovala studium na vysoké škole?**

**I: Měla jsem stipendium pro všechny studenty, byla to sociální stipendia. Studovali se mnou na denním studiu i další tři romští studenti.**

**T: Popište svou motivaci ke studiu na vysoké škole:**

**I: V první řadě to bylo to, že situace na pracovním trhu a i přesto, že jsem měla maturitu, věděla jsem, že je těžké získat pracovní uplatnění pro Romku, jako jsem já. Postupem času se ale změnilo to, že jsem viděla, že budu motivovat i ty druhé. Měla jsem vzory a na které jsem hleděla. Jedním z nich jste byl i Vy.**

**T:** Využívala jste fondy pro romské studenty vysokých škol?

**I:** Ne nevyužívala.

**T:** Jaké máte zaměstnání?

**I:** Práci jsem si našla v jiném oboru. Zjistila jsem, že nemám dost ostré lokty jako právník, ale dostala jsem se k marketingu. V neziskovkách jsem vykonávala funkci koordinátoru projektů. Nyní pracuji jako specialista marketingový v UPC.

**T:** Co Vám vzdělání v životě dalo a co ti vzalo?

**I:** Mám jiný náhled na společnost a vzalo mi to iluze. Jak to myslíš? Nevěřím, že se nedá nic změnit. Aby se něco změnilo, je potřeba hodně financí, což je nemožné, ale v Praze mi ukázali zaměstnavatelé, školy a lidé, že je vše jinak. Společnost není příznivá. Jak se k tobě chovají tvoji kolegové? U nás ve firmě sedí v callcentru dredař vedle Asiata a nikomu to nevadí. Je to tím, že je to mezinárodní firma.

**T:** Jak budete motivovat své děti ke vzdělávání?

**I:** Až je budu mít, tak budu chtít, aby byli vzdělání, hlavně i vysokoškolsky, ale nebudu je nutit.

**T:** Kolik znáte Romů vysokoškoláků?

**I:** U nás v rodině jsou vysokoškoláci, je to moje sestřenice má pedagogickou fakultu, je magistra a bratranec je také student vysoké školy. Žijí ale na Slovensku.

## **Informant č. 2**

Narodila jsem se 21.7.1982, jsem svobodná a mám jedno dítě. K romské národnostní menšině se hlásím.

**T:** Jaké bylo vaše rodinné prostředí?

**I:** vyrůstala jsem v rodině, kde jsou oba rodiče. Jsou sice rozvedení, ale žijí spolu stále v jednom bytě. Otec je vyučený elektrikář a matka je vyučená servírka. Nyní je v invalidním důchodu.

Rodinné prostředí bylo ideální. Docházela jsem do mateřské školky i do jeslí. Na základní škole se rodiče se mnou učili pravidelně a dbali na to, abych měla do školy vše, jak má být. Mám jednoho bratra, který nemá vysokou školu ani maturitu, je vyučený elektromechanik. Brácha je větší lajdák, rodiče jej museli nutit do školy chodit, měl své rušnější období. Rodiče jsou rádi, že se vůbec vyučil. Na základní škole bylo cítit, že jsem jiná, že jsem Romka. Když jsem s matkou došla do Pedagogicko psychologického centra na vyšetření školní zralosti, ta paní co mě vyšetřovala, tak mě doporučila do zvláštní školy. Máma se za mě postavila, že do zvláštní školy nepůjdu a já měla až do 9 třídy samé jedničky. Ve škole se stávalo, že učitelé nechali sedět společně jen Romy a Neromy a to se mé matce nelíbilo a chodila do školy toto řešit. Vždy jim říkala, že se jí toto nelíbí a že si nepřeje, abych seděla jen s Romy.

**T:** Chodila jste do mateřské školy?

**I:** Do mateřské školky jsem chodila.

**T:** Na jakou základní školu jste chodila?

**I:** Na 2. základní školu v Kadani.

**T:** Jaké jste měla kamarádky a kamarády?

**I:** Jako dítě jsem měla spíš neromské kamarádky. Doma jsme nikdy nemluvili romsky, protože rodiče se narodili na východě Slovenska a tam mluvili východňarsky.

**T:** Kolik let je rodičům?

**I:** Letos jim bude 55 let.

**T:** Jak si stavíte hodnotový žebříček?

**I:** Pro mě peníze a bohatství je jen zabezpečení. Vzdělání by mělo být na prvním místě. Střední školu jsem studoval na Obchodní akademii s maturitou.

**T:** Dle čeho jste si tu školu vybrala?

**I:** Vybírala jsem podle nabídky v mém bydlišti, protože jsem nechtěla bydlet na internátě. V Kadani je možné studovat obor prodavačka a toto jsem nechtěla vůbec.

**T:** Proč jste nechtěla se vyučit?

**I:** Protože jsem nechtěla být jen prodavačkou. Měla jsem samé jedničky tak rodiče toto nechtěli. Ve škole byli z tohoto šokováni, že romské dívka má takto dobré známky. Po maturitě jsem se nedostala na vysokou školu a tak jsem si musela najít zaměstnání. Stále jsem ale chtěla mít hezké zaměstnání, což se mi splnilo ve firmě, která mě přijala , jako absolventku a po zjištění mých schopností mi nabídla stálé zaměstnání, nicméně vysoká škola, zde byla patřičná kvalifikace, která opravňovala k výkonu pozice projektové manažerky. Byla to Okresní hospodářská komora. Zde jsem pracovala od roku 2004 až do roku 2010.

**T:** Podle čeho jste si vybírala obor na vysoké škole?

**I:** Vzhledem k tomu, že jsem studovala obchodní akademii a zde byla ekonomika, tak jsem si vybrala ekonomickou fakultu na Universitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Potom jsem si našla vysokou školu zemědělskou a zde jsem studium měla nejdříve jako kurz a potom jsem si v Mostě našla, detašované pracoviště Vysoké školy Zemědělské, kde jsem získala titul inženýr.

**T:** Jak jste si financovala studium na vysoké škole?

**I:** Nevyužívala jsem žádné stipendia pro vysokoškoláky, ale na studiích na střední škole jsem měla dotaci na koupi knih. Tuto podporu poskytuje MŠMT ČR. O možnosti využít fondu budoucnosti jsem se dozvěděla od Pavlínky Holubové, také studentce střední školy.

**T:** Co bylo motivací ke studiu na vysoké škole?

**I:** Já byla první vysokoškolačka v rodině, ale nyní když o tom přemýšlím, tak to bylo asi prostředím, kamarádky byly vysokoškolačky a já cítila handicap. Rodiče mě také hodně tlačili do studia vysoké školy. Rodiče mých rodičů byli negramotní, mí rodiče jsou vyučení a pro ně je postup jen vysokoškolské vzdělání, tudíž vyšší než mají oni. Rodiče mě motivovali. Já říkám, že vše je na té rodině, jak vychovává dítě, je důležité vidět vzor ve svých rodičích. Když dítě vidí, že rodiče berou jen dávky, tak je nic nemotivuje ke vzdělání.

**T:** Jak budete motivovat své dítě ke vzdělávání?

**I:** Já jsem hodně pyšný rodič. Už od batolete jsem dceři hodně zpívala, teď vezme tužku a píše, jsou jí jen 2 roky. Počítá do deseti.

**T:** Co vám vzdělání přineslo a co vám vzalo?

**I:** Nevím, co mi vzalo, je pravdou, že si myslím, že dnešní romská mládež je stále v pubertě, jsou to flákači a o nic se nezajímají. To mne v pubertě imponovalo. Dnes a na vysoké škole jsem si uvědomila, že to není to pravé, co chci. Myslím si, že nemusí být Romka předurčená jen pro Roma, myslím tím vztah a třeba i další život. Jasně říkali o mě lidé, kteří si mysleli, že jsem namyšlená, ale to není pravda, jen díky rozhledu a vědomostem jsem jinde a jsem za to ráda. Zde se ukázalo, kdo je kamarád.

**Vaše dosavadní zaměstnání? Nyní pracuji jako projektový manažer na Odboru sociálních věcí na Magistrátu města Chomutova.**

### **Informant č. 3**

**Narodila jsem se dne 7.2.1985 v Chomutově, jsem svobodná a mám jedno dítě a hlásím se k romské komunitě.**

**T: Můžete popsat své rodinné prostředí?**

**I: Žila jsem s oběma rodiči, celkem mám šest sourozenců. Všichni jsou už dospělí. Doma jsem měla ideální na prostředí na učení. Matka i otec se mi věnovali, ale já jsem se uměla učit sama.**

**T: Jaké je vzdělání rodičů a jejich zaměstnání?**

**R: Otec pracuje ve VT Chomutov jako dělník. Je vyučen horníkem. Matka pracovala v kuchyni, jako pomocná síla a má základní vzdělání, nyní je v invalidním důchodu.**

**T: Jaké je vzdělání vašich sourozenců?**

**I: Žádný z mých sourozenců nemá vyšší vzdělání, jsou ale vyučení. Z mé široké rodiny nemá nikdo vysokou školu a ostatní příbuzní bydlí na Slovensku a s těmi se nestýkáme.**

**T: do mateřské školy jste chodila?**

**I: Ne nechodila jsem. Na základní školu jsem chodila na Beethovenově ulici v Chomutově.**

**T: Jakou střední školu jste studovala?**

**I: Studovala jsem Střední školu Sociálně správní v Klášterci nad Ohří.**

**T: Jak jste se cítila ve škole?**

**I:** Klima ve škole bylo takové, že ze strany učitelů jsem nikdy necítila to, že jsem Romka. Spolužáci nám někdy sice říkali, že jsme Cikáni, ale nebylo to hrozné, protože jsem tam nebyla jen já. Bylo nás ve třídě více romských žáků. Do učení mě rodiče nemuseli nutit, učila jsem se sama a z mé rodiny asi jen mě bavilo chodit do školy. Do třetí třídy jsem měla samé jedničky, na druhém stupni jsem měla každý rok dvě trojky.

**T:** Podle čeho jste si vybírala obor na střední škole?

**I:** Že jsem tady, není náhoda. V patnácti letech jsem vůbec nevěděla, co chci dělat, matka chtěla, abych studovala zdravotní školu. Ale toto mě nebralo. Na sociálně správní střední školu jsem se přihlásila, protože se tam hlásily moje kamarádky. S jednou jsem vystudovala celou střední školu. Druhou školu jsem měla napsanou Obchodní akademii. S kamarády jsme si vždy povídali o tom, co budeme dělat, až dostudujeme. Chtěli jsme pracovat na úřadě, protože jsme měli za to, že to je dobře placená práce a je to dobré postavení ve společnosti. Jako mladá holka jsem vždy, když jsem šla okolo okresního úřadu, protože jsme u něj bydleli, tak jsem si takovou práci v kanceláři vysnila.

**T:** Měla jste nějaký vzor?

**I:** Víte ani ne, ale vždy jsem chtěla být vzdělaná a mít nějakou školu vystudovanou. Hodně jsme se motivovali s tou mou kamarádkou.

**T:** Máte kamarády jen Romy?

**R:** No mám kamarády Romy, ale i Neromy.

**T:** Mluvili jste doma romsky?

**I:** Doma romsky jsme nemluvili a moji rodiče doma mluvili romsky jen tehdy, když nechtěli, abychom slyšeli, co říkají. Nás děti neučili romsky mluvit a dodnes nevím proč. Nikdy jsme o tom jako děti nemysleli. Dnes bych ale chtěla se naučit mluvit romsky.

**T: Kde jste studovala vysokou školu?**

**I: Tu jsem studovala v roce 2008 až 2012 jsem studovala v Karlových Varech obor právní a management. V tu dobu jsem už pracovala na Magistrátu města Chomutova jako terénní pracovník. V těchto letech bylo zaměstnavatelem požadováno mít vyšší vzdělání. Proto jsem zahájila studium vysoké školy. Druhou motivací bylo to, že pokud budu muset ukončit činnost terénního pracovníka na úřadě, tak s vysokou školou mám větší možnost získat práci.**

**Musím Vám sdělit, že nyní studuji Českou zemědělskou universitu v Praze, na pobočce v Mostě, dvouletý obor, který když vystuduji, budu mít titul inženýr. Začala jsem studovat, protože dnes už bakalář není titul, který opravňuje pracovat na vyšších postech a už je potřeba mít vyšší kvalifikaci.**

**T: Jaký je kolektiv na Magistrátu?**

**I: Víte, oni jsou kolegyně výborné, ale když hovoří o Romech pracovně a sdělují si zrovna negativní informace, tak kolikrát se stalo, že říkali: „Víš Lído, my tebe takto ale neposuzujeme.“ Ty jsi jiná. Z tohoto je vidět, že o tom přemýšlí.**

**T: Jaký je Váš názor na vzdělání. Co Vám vzdělání dává?**

**R: Určitě mi dalo větší obzor, práci a lepší postavení ve společnosti i mezi Romy i Neromy.**

**T: Působíte jako vzor ve vašem okolí?**

**I: To já nevím, neumím to posoudit, ale asi ano, říkají mi to.**

**T: Jak vypadá Váš hodnotový žebříček:**

**R: Je to na prvním místě zdraví, protože pokud jej nemáte, tak nemůžete dělat nic, druhé je to rodina, na třetím místě je vzdělání a potom peníze a dobré vztahy doma i ve společnosti**

#### **Informant č. 4**

**I: Narodila jsem se 24.2.1972 v Ústí nad Labem. Jsem rozvedená, mám jedno dítě. Hlásím se k romské menšině. Vystudovala jsem Střední ekonomickou školu v Ústí nad Labem, zde jsem v roce 1990 maturovala. Po té jsem studovala vysokou školu finanční a správní v Mostě, obor veřejná správa, státnice jsem vykonala v roce 2010.**

**T: Jaké bylo vaše rodinné prostředí?**

**I: Vyrůstala jsem s oběma rodiči. Matka má výuční list v oboru kuchařka, celý život pracovala jako kuchařka nebo uklízečka. Nyní je v důchodu. Otec vystudoval strojní průmyslovku, maturoval v roce 1968. Pracoval na pozici vedoucího materiálně technického zásobování v Setuze Ústí nad Labem. Zde pracoval 32 let. Po té začal podnikat ve stavebnictví a zaměstnával dvacet lidí po dobu šestnácti let. Nyní je v důchodu.**

**T: Chodila jste do mateřské školky?**

**I: Do mateřské školky jsem chodila a na základní škole jsem pocítovala spíše zášť od neromských spolužáků, protože mě máma hezky oblékala a starala se o nás dobře. Občas jsem cítila tlak od spolužáků na mou příslušnost, ale u učitelů to nebylo nikdy. Sourozence mám dva. Sestru a bratra. Moje sestra má doma dva maturanty. První neteř studuje na Střední ekonomické škole v Ústí nad Labem a druhá neteř studuje na Střední pedagogické škole v Mostě. Už deset let pracuje jako pedagogické asistentka na základní škole. Bratr má**

**maturitu, studoval na Střední pedagogické škole v Mostě a pracuje také jako asistent pedagoga.**

**T: Co bylo vaší motivací pro studium na vysoké škole?**

**I: Mou motivací ke studiu na vysoké škole byla v roce 2000 účast na Mezinárodní konferenci světové romské strany IRU ve Varšavě. Tématem konference byla romská integrace a účastníky byli převážně Romové z celé Evropy a Kanady, kteří byli vysokoškolsky vzdělaní. Po té jsem si uvědomila, že pokud chci být nápomocná v této činnosti u nás v ústí nad Labem nebo na úrovni celorepublikové, musím splňovat předpoklady pro fundovanost a musím získat vědomosti, které mi nabídne jediné vysoká škola.**

**T: Hodnotový žebříček?**

**R: stavím tak, že po rodině a zdraví je to nejdůležitější v životě v mém životě.**

**T: Co Vám vzdělání přineslo a naopak vzalo?**

**I: Rozšířilo mi mé názory a dalo mi prestiž ve společnosti a širokou nabídku zaměstnání.**

**T: Máte děti, jestli ano, tak jakým způsobem je motivujete ke vzdělávání?**

**I: Mám jednu dceru, která nyní studuje Vysokou školu Bankovní institut v Teplicích a je ve 2. ročníku. Od střední školy jsem ji připravovala na to, že maturita v dnešní době nemá velkou váhu při hledání zaměstnání a výši mzdy. Ve stejné době, kdy dcera nastoupila na střední školu, já nastoupila na vysokou školu. Vzhledem k tomu, že jsem studovala při zaměstnání a učila se po nocích a v každé volné chvíli, dcera pochopila, že studovat při zaměstnání a v pokročilém věku je velká zátěž a rozhodla se tedy studovat vysokou školu ihned po ukončení střední školy.**

**T:** Jak jste financovala studium vysoké školy?

**I:** I když mám informace o stipendiích pro romské studenty středních škol a vysokých škol, vzhledem k tomu, že jsem pracovala na Krajském úřadě v Ústí nad Labem a měla pravidelný plat, nežádala jsem o stipendia, myslím si, že tohoto musí využívat romští studenti, kteří jsou finančně v horší situaci, než jsem byla já.

## **Informant č. 5**

Narodil jsem se dne 19.12.1968 v Levoči na Slovensku. Jsem ženatý a mám dvě děti.

**T:** Jaké bylo vaše rodinné prostředí?

**I:** Rodinné prostředí, bylo chudé ale veselé. Rodiče se s námi neučili, protože měli jiné starosti. Toto s námi prováděli starší sourozenci. Do mateřské školky jsem nechodil, protože v obci Smižany, kde jsem vyrůstal, školka nebyla. Základní školou jsem prošel, jako dobrý student a neměl jsem velké problémy s učením. Otec i matka měla jen základní vzdělání, ale vždy mi říkali, že bez vzdělání ničeho v životě nedosáhnu, dnes jsem za toto rád a jsem jim vděčný. Mám pět sourozenců a všichni jsou vyučeni. Maturitu nemají. Vždy mi říkají, že jsem jejich vzor. Po ukončení studií na vojenské škole jsem se přestěhoval s rodinou do Kolína, kde žiji dodnes. Pracoval jsem v devadesátých letech na Okresním úřadě v Kolíně jako romský poradce. Zde jsem úročil svou touhu po vzdělání a získal společenské postavení mezi Romy. Angažoval jsem se v orgánech státu a podílel tvorbě postupů při integraci Romů.

**T:** Mluvili jste doma romsky?

**I:** V mé rodině se romsky doma hovořilo, rodiče jsou tradičně vychovaní a snažili se i nás děti naučit náš rodný jazyk., jsem za to rád.

**T:** Jak probíhalo vaše studium na střední škole?

**I:** Po základní škole jsem se přihlásil na studium Vojenské střední školy v Liptovském Mikuláši, zde jsem studoval obor oznamovací a radiolokační technika. Studium probíhalo v letech 1983 až 1987. Zde jsem na škole získal

**základy vojenského stylu života, který má jasný řád a pravidla. Což pro Romy je problém, protože jejich tradiční život je o volném stylu života.**

**T: Studium na vysoké škole?**

**I: Ke studiu na vysoké škole mě konkrétněji nikdo nemotivoval, já sám jsem měl cíl a to bylo být maximálně vzdělán a mít dobré postavení ve společnosti, které by mě pomáhalo při zisku zaměstnání a postavení ve společnosti. Studoval jsem při zaměstnání a bylo to velmi pěkné období mého života, na které rád vzpomínám.**

**T: Jaké máte názor na vzdělání?**

**I: Je velmi kladný, bez vzdělání to dnes nejde. Člověk, který nemá žádné dovednosti nebo zručnost se na pracovním trhu jen těžce uplatní. Dnes se musí každý člověk neustále vzdělávat a přijímat nové a nové informace po celý život. Zkrátka vzdělání je jedinou možností jak si zajistit lepší život.**

**T: Co vám vzdělání dalo a co vzalo?**

**I: Při neslo mi sebevědomí, rozhled, že i já mohu uspět a něco v životě dokázat. Vzalo mi některé přátele, kteří si myslí, že jsem namyšlený, ale oni to špatně chápou.**

**T: Máte děti? Jak je motivujete ke vzdělávání?**

**I: Děti mám dvě a vzdělávání je pro ně samozřejmostí. Nejstarší syn odmaturoval na gymnáziu s vyznamenáním a studuje právnickou fakultu. Dcera byla přijata na střední hotelovou školu s maturitou. Já i moje žena jsme na naše děti moc pyšní.**

## **Informant č. 6**

Narodila jsem se ve Zlíně 27.12.1960. Jsem rozvedená a mám dvě děti. K romské národnostní menšině se hlásím.

**T:** Jaké bylo Vaše dětství?

**I:** Do mateřské školky jsem chodila. Mám osm sourozenců, vysokoškolské a středoškolské vzdělání však nemají. Na základní školu jsem chodila ve Zlíně, zde jsem občas cítila to, že jsem Romka. Moji spolužáci byly někdy zlí a nadávali mi. Na základní škole jsem byla dobrá žačka. Doma se semnou učili moji starší sourozenci.

**T:** Jaké mají vaši rodiče vzdělání?

**I:** Moji rodiče mají základní vzdělání. Otec nám dětem vždy říkal, že pokud se chceme mít dobře, musíme se učit, abychom získali dobré zaměstnání a měli peníze.

**T:** Co jste studovala a jaké je Vaše zaměstnání?

**I:** Po ukončení základní školy jsem se přihlásila ke studiu na Střední ekonomické škole ve Zlíně. V roce 1978 jsem odmaturovala. Na základě mého středoškolského vzdělání a váženosti naší rodiny ve Zlíně jsem získala zaměstnání na Okresním úřadě ve Zlíně na pozici romského poradce.

**T:** Jaká byla motivace pro studium na vysoké škole?

**I:** Vzhledem k mému zájmu k integraci Romů, což bylo náplní mě práce, jakožto romského poradce, jsem se stala členkou mezirezortní komise při úřadu vlády ČR, kde jsem měla možnost se podílet na přípravě koncepce integrace Romů do společnosti v ČR. Zde je jedním z bodů inkluzivní vzdělání Romů v ČR. I zde jsem se vyjadřovala v pracovní skupině k nutnosti vzdělání u Romů zejména z důvodů snadnějšího zisku zaměstnání. V roce 2007, kdy bylo

uzákoněno, že úředníci v sociálních službách musí mít vyšší odborné vzdělání, díky tomuto jsem se přihlásila ke studiu na Masarykově univerzitě v Brně na pedagogickou fakultu, kde jsem studovala - obor sociální pedagogika. Titul bakaláře jsem získala v roce 2010. Nyní pracuji na Krajském úřadě zlínského kraje na odboru kanceláře hejtmána, jako koordinátora romských poradců. K výkonu této funkce mě pomáhá studium na vysoké škole, kde jsem získala odborné vědomosti, které nyní zúročuji v praxi.

T: Jaký máte názor na vzdělání?

I: Vzdělání je devizou romských dětí, málokteré dostane takové dědictví od rodičů, aby nemuselo v životě pracovat. Pokud se nezvedne vzdělanost u romské menšiny, nezlepší se jejich život. Děti i jejich vyšší vzdělání jsou naší lepší budoucností.

T: Co Vám vzdělání přineslo do života?

I: Postavení ve společnosti, lepší povolání, účast na jednáních na vládní úrovni a vyšší životní úroveň.

T: Máte děti? Jestli ano, jak je motivujete ke vzdělání?

I: Mám dvě děti již dospělé. Dcera je vyučená kadeřnice, má svůj salón a syn podniká ve stavebnictví. Jejich motivací jsem byla dle jejich slov já, protože byly přítom, kdy jsem v pokročilém věku začala studovat na vysoké škole a při mém úspěšném dokončení.

## **Informant č. 7**

Narodil jsem se 24.9.1969 na Slovensku – Vranov nad Topnou. Jsem ženatý a mám 4 děti. K romské národnostní menšině se hlásím.

T: Jaké bylo vaše rodinné prostředí?

**I: Rodinné prostředí: Vyrůstal jsem s oběma rodiči, s matkou do roku 1983, a s otcem do roku 1998. Otec pracoval jako řidič z povolání od 18 let až do starobního důchodu. Matka pracovala jako dělnice, následně se stala invalidní důchodkyní. Vzdělání obou rodičů bylo základní.**

T: Máte sourozence?

**I: Ano sourozenců mám celkem šest, nikdo z nich nemá střední ani vysokoškolské vzdělání.**

T: Mluvíte romsky?

**I: Doma jsme mluvili romsky, byl to náš rodný jazyk, kterým se mluvili i s našimi sousedy a Já i s romskými kamarády. Využíval jsem této dovednosti v zaměstnání při komunikaci s klienty, když jsem pracoval , jako romský poradce.**

T: Jak jste se cítil na základní škole?

**I: Na základní škole jsem měl paní třídní učitelku, která se mi věnovala až do ukončení základní školy. Tato paní učitelka se o můj prospěch zajímala až do ukončení střední školy. Vzpomínám si ale, jak mi má matka, která uměla cizí jazyky, plyně mluvila německy a anglicky vždy říkala, že se musím učit, aby byl ze mě dobrý člověk. Matka vždy poukazovala na to, jak náš tatínek chodí unavený z práce a přitom říkala: „když budeš vzdělaný, budeš mít lepší práci a nebudeš muset takto dřít“. Její slova se naplnila. Po ukončení základní školy ve Vranově nad Topnou jsem začal studovat na středním Odborném učilišti papírenském ve Vranově nad Topnou, kde jsem v roce 1988 získal maturitu. Po**

přestěhování ze Slovenska do Čech, jsem v Českých Budějovicích pracoval od roku 1998 na Okresním úřadě, jako romský poradce. K této pozici mi pomohla má maturita.

**T:** Popište svou motivaci ke studiu na vysoké škole?

**I:** Zde jsem byl motivován tím, že jsem zastával funkci koordinátora romských poradců na Krajském úřadě Jihočeského kraje v Českých Budějovicích, kde pracuji od roku 2002, kdy došlo k reformě státní správy. Zaměstnavatel požadoval vyšší odborné vzdělání a tak jsem začal studovat v roce 2007 na Zdravotní a sociální fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, obor - rehabilitační – psychosociální péče o postižení dětí, dospělé a staré osoby. Titul bakaláře jsem získal v roce 2010. Tím, že jsem vystudoval, jsem splnil předpoklady svého zaměstnavatele pro výkon této funkce a tím jsem získal stálé zaměstnání, ale také vyšší postavení ve společnosti. Nyní si uvědomuji, že jsem splnil sny mé matky.

**T:** Jaký máte názor na vzdělání?

**I:** Vzdělávat se je potřeba neustále, aby člověk byl státu platným občanem, čím vzdělanější, tím slušnější, inteligentnější, tím rovnější je člověk ve všech směrech.

**T:** Co Vám vzdělání přineslo do života?

**I:** Mě přineslo slušnou práci, lépe placenou, také lepší postavení v komunitě i v celé společnosti a také mi přineslo pocit něčeho, co jsem v životě chtěl dokázat. Vychovávám své děti ve stejném duchu.

**T:** Máte děti? Jestli ano jak je motivujete ke vzdělání?

**I:** Motivuje je tím, že jako Rom jsem dokázal vystudovat vysokou školu a říkám jim, že i Rom může, když bude chtít a má pevnou vůli a úsilí, něčeho dosáhnout. Své děti vedu ke vzdělávání, slušnému chování a vystupování na veřejnosti.

## **Informant č. 8**

**I:** Narodil jsem se 16.12.1988 v Chomutově. Pocházím z romské maďarské rodiny. Jsem svobodný a děti zatím nemám, protože jsem mladý a zatím nemám vážný vztah. Jsem sportovec a jsem student vysoké školy.

**T:** V jakém rodinném prostředí jste vyrůstal?

**I:** Vyrůstal jsem v rodině, kde vše má svůj režim a pořádek. Naše maminka nás děti i otce vede k naprostému pořádku. Protože stále žijí s rodiči v našem vlastním bytě, vlastně si uvědomuji, že se mé dětství prodlužuje. Nemusím dělat věci, které v mém věku si mladí musí zajišťovat, když mají svůj byt a jsou od rodičů. Vlastně jsem maminky mazánek. Já i můj otec jsme vášnivými sportovci a naše maminka nám oběma chodí fandit na hřiště, když já nebo otec hrajeme kopanou. Jsem i rozhodčí.

**T:** Jak jste se cítil na základní škole?

**I:** Na základní škole? Na tu jsem chodil v Chomutově. Byla to 14. ZŠ. Zde jsem nikdy necítil náznak od spolužáků, že jsem Rom, ani od učitelů. Byl jsem dobrým žákem. Doma se semnou učila má matka, ale otec jen dohlížel na můj prospěch, protože pracoval jako zedník na stavbách. Matka pracovala jako kuchařka v nemocnici. Otec je vyučený zedník a matka je vyučená kuchařka. Mám jednoho staršího bratra, který je vyučený zámečnick.

**T:** Jak tě motivovali doma ke vzdělávání?

**I:** Mě doma vždy říkala máma, že táta musí dřít, protože je jen vyučený zedník a že je to dřina. Říkala: „ Když budeš vysokoškolák, budeš pracovat v kanceláři a tam se nikdy tak nedře“. Viděla jen tu dřinu. Já dnes vidím i postavení a hezký plat.

**T:** Dle čeho jste si vybíral obor na střední škole?

**I:** Po ukončení základní školy jsem si podal přihlášku na Obchodní akademii a Střední školu průmyslovou do Kadaně. Přijali mě a v roce 2008 jsem získal maturitu. Na střední škole mou motivací byli i starší kamarádi, kteří semnou hráli fotbal, ale také rodiče, kteří mě stále poučovali a hlídali, abych se učil a neukončil studium předčasně, protože na severu Čech není snadné získat práci. A pro člověka bez vzdělání a vizáží Roma je to velmi nesnadné. Po skončení střední školy jsem vykonával praxi na Magistrátu města Chomutova na Stavebním odboru. Zde jsem byl velice oblíben a vykonával praxi spolehlivě a odborně, tak jsem po roce získal smlouvu, ale mám podmínku vystudovat vysokou školu a tudíž splňovat kvalifikaci referenta stavebního odboru.

**T:** Motivace ke studiu na vysoké škole?

**I:** Je tedy nutné si udržet zaměstnání, vyšší finanční ohodnocení, ale také mohu poznávat významné osobnosti, získat nové přátele z řad Neromů a hlavně splňovat vzdělanostní požadavky na pozici úředníka ve státní správě a samosprávě.

Nyní jsem studentem Vysoké školy Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, kde studuji obor vodní hospodářství. Jsem ve 2. ročníku. Já jako romský kluk jsem se v dětství kamarádil s romskými i neromskými kluky, ale dnes mám málo romských kamarádů, protože jsem si uvědomil, že se s nimi už nemám o čem bavit. Jsou nezaměstnaní a mají jen základní vzdělání. Jsme prostě každý jinde, i když bydlíme v jednom domě. Oni chodí na pivo a já ne. Já sportuji a studuji a to se jim kolikrát nelíbí. Říkají, co z toho budeš mít? Já to vím, ale neříkám jim to. Je to má věc.

**T:** Co Vám vzdělání dalo, anebo vzalo?

**I:** Vzdělání je pro mě, moc důležité. Získávám díky tomu mnoho a jsem za to rád. Jsem rád, že moji rodiče mě chápou a podporují ve studiu, i když oni nejsou ani středoškolsky vzdělaní. V rodině, v té širší, jsem jen já, který má nebo vlastně bude mít vysokoškolské vzdělání.

**T:** Jak budeš motivovat své děti?

**R:** Děti nemám, ale až je budu mít, budu je motivovat tím, že poukážu na to, že i já jsem udělal vše proto, abych byl spokojený v životě, měl peníze a mohl i cestovat a sportovat.

**T:** Jak jste si financoval studia?

**I:** Jak financuješ své studium? Platím si ho sám ze svého platu. Víš, o stipendiích pro romské studenty jsem slyšel, ale nepotřebuji a myslím si, že bych ani nesplňoval kritéria. Nejsem sociálně slabý, pracuji a mám plat.

## **Příloha č. 3**

# **VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY**

## **Příloha**

k usnesení vlády ze dne 12. dubna 2006 č. 393

## **Z á s a d y**

### **dlouhodobé Koncepce romské integrace do roku 2025**

#### **Úvod**

Cíl zlepšit postavení Romů ve společnosti se stal (jako odpověď na signály o vážných problémech části Romů za nových společenských podmínek po roce 1989) explicitní součástí politiky vlády České republiky již od roku 1997, kdy byla přijata tzv. Bratinkova zpráva (usnesení vlády ČR č. 686 ze dne 29. října 1997). V roce 2000 vláda svým usnesením ze dne 14. června 2000 č. 599 přijala ucelenou Koncepti politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti, která byla následně několikrát aktualizována – naposledy v roce 2005 (usnesení vlády ze dne 4. května 2005 č. 532). Uvedené koncepční dokumenty vždy počítaly s tím, že integrace Romů je dlouhodobý proces, nicméně vytyčovaly především úkoly, které měly být naplněny ve střednědobém horizontu. Předložený dokument zpracovaný na základě požadavku vlády ze dne 7. prosince 2005 v usnesení č. 1573 se poprvé snaží uceleně formulovat základní zásady vládní politiky v této oblasti v dlouhodobém horizontu zhruba dvou desetiletí, tj. do roku 2025. Zásady jsou založeny na vzájemném propojení strategických východisek a cílů.

Předkládané zásady dlouhodobé koncepce romské integrace nemění východiska politiky vlády v oblasti integrace příslušníků romských komunit, tak jak jsou formulovány ve stávajících integračních koncepcích. Rovněž zásady dlouhodobé strategie vycházejí ze tří perspektiv přístupu k Romům: (1) z perspektivy lidskoprávní, s důrazem na rovnost a ochranu před diskriminací, (2) z perspektivy národnostní, kde je důraz položen na kulturu a svobodnou vůli Romů se jako národnostní menšina vymezovat, a (3) z širší perspektivy sociokulturní, která pracuje s pojmem „romská komunita“. Tyto přístupy nejsou v rozporu, nýbrž se vzájemně doplňují. Za současných podmínek by redukce romské problematiky na kterýkoliv z nich byla nežádoucím zkreslením. Propojení těchto přístupů však neznamena jejich směšování – to by mohlo vést v praxi k nekonceptním rozhodování, zejména co se týče poskytování dotací. Současně je také potřeba zdůraznit, že zatímco perspektivy lidskoprávní a národnostní jsou svou povahou trvalé, širší sociokulturní přístup je podmíněn zvláštními historickými okolnostmi, a je dočasný.

Dlouhodobá strategie romské integrace souzní s mezinárodně uznávanými principy, standardy ochrany, zkušenostmi a doporučeními mezinárodních institucí a organizací.

Zásady berou v úvahu vývoj integrace Romů od schválení první Koncepce romské integrace (2000) a zhodnocení vývoje i aktivit vlády v této oblasti do současnosti. Zohledněn je též vývoj integrace Romů na lokální úrovni a předpokládané trendy plynoucí zejména z členství České republiky v Evropské unii a také z přistoupení České republiky k Dekádě romské inkluze 2005 – 2015.

### **Zásada č. 1**

Romové jsou integrální součástí české společnosti. Základním postojem vlády při její politice v oblasti romské integrace je respekt k romským tradicím a kultuře. Vláda považuje sociální vyloučení části romských komunit a jejich úspěšnou integraci za problém celé společnosti a zasazuje se o nalézání řešení, jež jsou přijatelná pro všechny zainteresované strany.

## **Zásada č. 2**

Politika vlády v oblasti romské integrace je založena na principech důsledné ochrany základních práv a svobod, ochrany před diskriminací a podpory rovného přístupu a rovných příležitostí. Vláda je odhodlána nejen vytvářet podmínky pro důsledné postihování každého porušení těchto principů, ale bude také podporovat vytváření tolerantního prostředí bez předsudků, v němž příslušnost ke skupině vymezené rasou, barvou pleti či národností není důvodem k odlišnému posuzování jednotlivce a zacházení s ním, a kde je naopak různost respektována a ceněna jako obohacení společnosti a pozitivně přijímána.

## **Zásada č. 3**

Politika vlády v oblasti romské integrace se doplňuje s vládní politikou ochrany práv příslušníků národnostních menšin, která směřuje k zachování a rozvoji romské identity, kultury a jazyka. Vláda v tomto ohledu přistupuje k Romům stejně jako k jiným národnostním menšinám žijícím na území České republiky. Při podpoře Romů jako národnostní menšiny vláda bude současně brát zřetel také na specifické postavení Romů v Evropě a ve světě - bude proto podporovat rovněž vědecké a kulturní aktivity nadnárodního významu směřující k uchování kulturního dědictví, jež by bylo bez pomoci společnosti pro další generace ztraceno. Zatímco romská integrace je úkol dlouhodobý, ale principiálně dočasný, podpora národnostních menšin je trvalý úkol, který je dán ústavními základy státu.

## **Zásada č. 4**

Při vytváření dlouhodobé strategie romské integrace a stejně tak při podpoře ochrany menšin vláda respektuje vícevrstevnou identitu Romů. To mj. znamená, že nikdo nesmí být nucen „vzdát se“ svého původu či identity, byť i jen nepřímo či jakkoli symbolicky, aby se mohl považovat - a současně byl považován - za příslušníka českého národa. Vláda bude vystupovat všemi vhodnými prostředky proti udržování a šíření negativních stereotypů o Romech a usilovat tak o vytvoření

reálnějšího a diferencovaného pohledu společnosti na Romy tak, aby svobodně zvolená příslušnost k romské národnostní menšině nebyla nikomu na újmu.

### **Zásada č. 5**

Ústřední metou dlouhodobé vládní strategie romské integrace je zlepšení postavení Romů ve všech sférách života společnosti, kde dnes mezi převážnou částí majoritní společnosti a značnou částí Romů existují neodůvodněné a nepřijatelné rozdíly v neprospěch Romů, a tím i dosažení bezkonfliktního soužití Romů s ostatní společností. Vláda si klade za cíl dosáhnout do roku 2025 takového zlepšení sociálního postavení Romů, zejména v klíčových oblastech jako jsou vzdělávání a pracovní trh, aby specifická opatření k začlenění příslušníků romských komunit v podobě tzv. „vyrovnávacích postupů“ již nebyla nutná a aby případné přetrvávající dílčí problémy mohly být efektivně řešeny v rámci „mainstreamových“ politik v těchto sektorech. Vláda si je vědoma, že úspěšné dosažení těchto cílů je závislé i na aktivním přístupu příslušníků romských komunit. Vláda se dále zasazuje o vynucování respektování zákonů a podzákonných norem s cílem zamezit zneužívání pomoci jedincům ze sociálně vyloučených komunit třetími osobami a tím eliminovat oslabení solidarity a důvěry mezi majoritní společností a romskými komunitami.

### **Zásada č. 6**

Cílem politiky vlády v oblasti romské integrace je zajištění lepšího sociálně ekonomického postavení Romů (jako jednotlivců i celku) a současně adekvátní rozložení a stratifikace pozic zastávaných Romy ve společnosti. I když nelze počítat s tím, že do roku 2025 bude možné odstranit všechny nedůvodné sociální rozdíly vytvářené po dlouhá období dějin, chce vláda dosáhnout toho, aby do roku 2025 byli Romové podstatně výrazněji a rovnoměrněji zastoupeni mezi všemi vrstvami a segmenty české společnosti, včetně skupin nejvzdělanějších, nejlépe prosperujících a nejvlivnějších.

### **Zásada č. 7**

Prvotním krokem je proto zvýšení úsilí směřujícího proti nadměrnému zastoupení Romů na nejnižší společenské příčce. Jedním z pilířů integrační politiky v nejbližších dvou desetiletích je proto zmírňování a předcházení sociálního vyloučení příslušníků romských komunit, které představuje extrémně špatnou ekonomickou a sociální situaci, jež negativně ovlivňuje celkové schopnosti a možnosti vyloučených osob a skupin participovat na životě společnosti jako celku. K zabránění dalšího prohlubování sociálního vyloučení a nastartování opačných procesů je nezbytné použít všech dostupných prostředků a metod, včetně vyrovnávacích postupů. Specifický přístup přitom musí být kombinován s úsilím o uzpůsobení obecných opatření a zdrojů s ohledem na specifické podmínky a potřeby příslušníků romských komunit, aby specifická opatření a obecné politiky přinášely synergický účinek.

### **Zásada č. 8**

Nezastupitelnou roli mají při integraci příslušníků romských komunit orgány územní samosprávy. Součástí politiky vlády je proto vytváření dostatečných finančních, organizačních a motivačních nástrojů pro jejich aktivní zapojení do tvorby a realizace dlouhodobé strategie romské integrace. Těžiště integrace by mělo být postupně stále více posouváno na místní úroveň. Prioritou politiky vlády v oblasti integrace příslušníků romských komunit, tj. především v oblasti hospodářské a sociální, je propojování aktivit a opatření nabízených státem ve všech sférách a vytváření komplexní nabídky služeb poskytovaných na místní úrovni. Vláda rozšiřuje příklady dobré praxe integrace vyloučených romských komunit k využití samosprávám, formuluje principy, kterými se osvědčené projekty řídily a vytváří podmínky pro jejich systémovou realizaci. Kraje a obce s rozšířenou působností zpracovávají vlastní implementační koncepce integrace pro danou lokalitu, které jsou v intencích koncepce vládní.

### **Zásada č. 9**

Při realizaci romské integrace vláda upřednostňuje opatření zacílená na aktivaci samotných příslušníků romských komunit před opatřeními založeným na pasivním přijímání pomoci. V tomto duchu je součástí politiky vlády v oblasti romské integrace také zajištění spoluúčasti Romů na jejím vytváření a realizaci.

### **Zásada č. 10**

Dlouhodobá strategie i navazující střednědobé koncepce romské integrace a akční plány jsou připravovány kanceláří Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity a jsou realizovány prostřednictvím příslušných resortů, dalších orgánů státní správy a ve spolupráci s orgány územní samosprávy a nevládními organizacemi a rovněž podnikatelskými subjekty. Realizace těchto politik je koordinována Radou vlády ČR pro záležitosti romské komunity.

### **Zásada č. 11**

Vláda podporuje vznik, činnost a rozvoj nestátních neziskových organizací a sdružení příslušníků romských komunit a vytváří transparentní podmínky pro jejich spoluúčast při integraci příslušníků romských komunit.

### **Zásada č. 12**

Součástí politiky vlády v oblasti integrace příslušníků romských komunit je pravidelný a dlouhodobý monitoring situace romských komunit a zpětné vyhodnocování úspěšnosti a efektivity opatření a účelnosti vynaložených prostředků. Při formulování politik a jejich vyhodnocování spolupracují příslušné státní orgány také s akademickými a vědeckými pracovišti.

### **Zásada č. 13**

Přípravu a realizace dlouhodobé strategie romské integrace a politiky vlády v této oblasti bude financována zejména ze státního rozpočtu a z evropských strukturálních fondů. Vláda bude usilovat o to, aby se na realizaci finančně podílely

také samosprávy. Vláda bude podporovat zavedení takových mechanismů, jež zaručí využití evropských strukturálních fondů na podporu programů směřujících k sociálnímu začleňování příslušníků romských komunit, a to jak v programovém období 2007-2013, tak i v navazujícím programovém období.

#### **Zásada č. 14**

Vláda při vytváření strategií a koncepcí romské integrace úzce spolupracuje v rámci Evropské unie a s mezinárodními a mezivládními organizacemi a iniciativami, zejména Radou Evropy, Organizací pro bezpečnost a spolupráci v Evropě a také s orgány a členskými státy Dekády romské inkluze 2005 - 2015. Usiluje o užší spolupráci s jinými zeměmi, je-li harmonizovaný postup účinnější.

Zdroj:<[http://www.mkc.cz/img/otevrena\\_skola/ke\\_stazeni/koncepce\\_dlouhodob\\_e\\_integrace\\_romu.doc](http://www.mkc.cz/img/otevrena_skola/ke_stazeni/koncepce_dlouhodob_e_integrace_romu.doc)>